No. 52. Donderdag 28 December 1922. 22ste jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel H. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Nederl.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO, Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20 Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Indische Tentoonstelling
van de Afdeeling Apeldoorn.

Leden en Belangstellenden!

Zendt Uwe toezegging voor het garantiefonds of opgave van te exposeeren voorwerpen vóór 3 JANUARI 1923, aan onzen Secretaris: den Heer J. C. BAARS, TUINSTRAAT 60, APELDOORN.

Het Afdeelingsbestuur.

Ternataansche Histories.

(*Slot.*)

Zoo de huwelijkskroniek van Oostersche vorsten over 't algemeen niet zeer stichtelijk was, die van koning Amsterdam maakte daarop geen uitzondering.

Eene prinses van Taboekan had hij haren vader weer thuis gezonden, onder voorgeven dat, nu hij op reis stond te gaan, de zaak niet te vertrouwen was; Ulysses op zijn *odyssea* en Penelope tusschen hare vereerders achterblijvend, de Ternataansche grooten „zeer boos in den aart zynde." Weshalve hij haar als een maatregel van veiligheid onder het ouderlijk dak deponeerde. Na zijn terugkeer zou hij haar laten afhalen — wat hem evenwel door het hoofd ging. Een tweede vrouw, Dain Roze genaamd, was hem indertijd bij het leven zijns vaders toegezegd geweest, doch daarna uitgehuwelijkt aan een Makassaarschen prins. Nadat hij zijn vader was opgevolgd, liet koning Amsterdam deze Bathseba opeischen, „zeggende haar te willen hebben, en ook middel te weten om dien Macassaar te doen afstaan." Een middel, bedoelde hij, gelijk koning David het aanwendde tegen Uria den Hethiet. Inderdaad ontving hij haar, werd haar echter spoedig moede en legde het zoo duidelijk op haar leven toe, dat zij het geraden achtte onverwijld naar Makassar terug te keeren.

Met reden, want eene derde vrouw, de weduwe van een Chinees, bekwam van dezen Blauwbaard in het bad eene „verfrissing", waaraan zij plotselang kwam te sterven. Waarop Kaitsjili Sibori met veel misbaar zijn volk te hulp riep voor eene, die niet meer te helpen was. Aan de *djouw majaja* (koningin) was een toeval overkomen, en dat te midden van een aan het menschelijk leven zoo vijandig element...... Er was niemand om hem tegen te spreken; behalve zijn nar. In de novelle *Een opstand in de Molukkos* *) leest men over dit incident:

„Op 's konings hulpgeschrei waren alle dienaren en slaven van het vorstelijk huis naar de groote binnenplaats geijld; in welker midden de steenen vijver tot badplaats was ingerigt, maar men was te laat gekomen; Dain Roze was bezweken."

„Wie is er ook bestand tegen 's konings wil?" had de nar Bingo uitgeroepen en veelbeteekenend had hij gewezen op de sporen van een vingergreep aan de keel van het lijk.

„Wat meent gij, Bingo?" riep Sibori uit, zoo ontsteld dat men geen oogenblik behoefde te twijfelen

*) Tijdschr. van N.-I., 19e jrg., IIe d. 1857

of de opmerking van den nar was juist geweest.

„De koningen hebben regt over leven en dood", gaf Bingo ten antwoord.

„Gij zegt het, nar, en aan u zal het bewezen worden", was 's konings wederwoord. Enz.

Hoewel deze Bingo, wiens hoofd spoedig daarop in het zand kwam te liggen, een tamelijk onhistorisch persoon was, zoo bleef de novelleschrijver toch der traditie getrouw, toen hij dezen koning van Ternate een hofnar ter zijde stelde, gelijk reeds de oude Arische vorsten in Hindostan hun Vidushaka hadden. Ook de keizers van Mataram onderhielden onder hun talrijk gevolg een nar; zelfs meer dan een. Over de aanleiding tot den moord op Dain Roze vindt men bij den kroniekschrijver Du Bois opgeteekend, dat zij plaats moest maken voor hare schoondochter:

„Il se remaria ensuite avec la Veuve d'un Chinois, qui avoit un fils, de la femme duquel il devint si eperdûment, amoureux, qu'impatient de la posséder il noya la mère dans un bain."

Nu was er nog een echtgenoot tusschen hem en de begeerde. En dat deze fluks aan een bloedig einde kwam, zonder dat hij wist door wien of waarom, bracht de zaak als van zelf mee. Het behoorde tot de kleine serail-evenementen van een Indisch hof.

Maar ook tegenover de Comp. had deze vorst gevaarlijke streken op zijn kompas, en dit bekwam hem ten slotte slecht.

Zijn vader Mandarsjah had zich tot instrument van de Comp. gemaakt en had deze als zijn leenheer erkend; de zoon was er op bedacht zich weder volkomen onafhankelijk te maken. Op Ternate zelf zag de Hollandsche gouverneur, Padbrugge, hem daarvóor te zeer op de vingers. Maar de Ambon-eilanden waren eene voormalige onderhoorigheid van zijne dynastie, en ofschoon ze door zijn vader aan de Comp. waren afgestaan, bezat hij hier nog grooten invloed. Van Ambon wilde hij de beweging doen uitgaan; aan de werktuigen daartoe ontbrak het hem niet.

Daar was vooreerst de eenoogige Cerammer Patilima, die van goed Muzelman tot slecht Christen was geworden en daarna, de omstandigheden dienende, weer tot den Profeet en zijne geboden was teruggekeerd. Voorts den gewezen priester Hassan Soliman, uitmuntende in de kennis van land en volk, die over zijne landgenooten een onbegrensden invloed uitoefende. „Er was," schrijft Valentijn, „geen zaak van belang bij hen, zonder dat zijn adem bevorens daarover ging. Hij was zeer loos, doortrapt en omzigtig in alle zijne handelingen, lieftallig, beleeft en vleyende in zijn ommegang met de Hollanders, en zo geëert onder die van zijn geloof, dat zij hem bijna als een Heilig handelden. Ja, ik heb zelf gezien dat zij met eerbiedigheit een Sapa, of 't uitkaauwzel van een Pinang, die hij gegeten of uitgezogen had en uitspoog, als iets heiligs van den grond opraapten en in hunnen mond staken, om daarbij de agting die zij voor hem hadden te toonen."

Door Patilima liet koning Amsterdam een geheimen zendbrief naar de kust van Hitoe (Ambon) overbrengen, welke brief daar op een zilveren schotel en onder een geelzijden doek binnen de moskee werd gebracht. De inhoud van dit schrijven van een nog geenszins afgezworen suzerein stond gelijk met een doodvonnis voor de Nederlanders. Door eene algemeene amokpartij moest men zich ontdoen van den tol-heffenden, fortenbouwenden, specerijen-verdelgenden *kafir*. En dit vloekverwantschap (gelijk v. Kampen het uitdrukt) werd op den koran bezworen. 't Was al zoozeer een godsdienstkrijg tegen de ongeloovigen, als een volksopstand tegen de vreemdelingen.

Doch er was een valsche broeder onder de gemeente. Een der saamgezworen orangkaja's van Ambon, zekere Healessi, verried het komplot aan het opperhoofd van Hila, Izaak van Thye. Dien tuitten daarvan de ooren, niet alleen wegens de zaak zelve, maar meer nog, dewijl Hassan Soliman genoemd werd als de ziel van het eedgenootschap. Want met dezen man stond hij in eene zoo nauwe vriendschapsbetrekking, als tusschen Mohamedaan en Christen slechts mogelijk was. Meer nog; hij had op zijn borgtocht aanzienlijke sommen op het specerijgewas voorgeschoten aan verschillende inlandsche handelaars op Ambon, en wanneer nu deze borg, door een Nederlandschen justitieraad gevonnist, zijn vermogen verbeurd verklaard werd, dan kon Izaak van Thye de vorderingen op zijne inlandsche debiteuren wel onder zijne schoenen schrijven. Dan was hij een geruïneerd man. Ja, er kon nog een heeter potje voor hem te vuur hangen, aangezien het aan de ambtenaren der Comp. op zware straffen verboden was om geld op het nagelgewas te geven.

Aan den anderen kant bedreigde dit komplot ook zijn eigen leven. Wie stond hem borg, dat bij het algemeen sla dood! een vertegenwoordiger der gehate Comp. gelijk hijzelf den dans ontspringen zou? Zijn vriend, Hassan Soliman! — vleide zich de ambtelijke lorrendraaier. En hij zweeg; hij wilde de zaak verdagen. Hij antwoordde den aanbrenger, Healessi, vooreerst met „blauwe excusen". Maar dit was den laatste, die voor zijn eigen hachje beducht was, niet naar den zin. Indien het Hollandsche opperhoofd de zaak aldus „achter de bank" ging werpen, dan wilde hij ze voorbrengen bij den gouverneur van Ambon, op het kasteel *Victoria*. En voor dit argument zwichtte v. Thye; hij moest nu de klok wel luiden.

De zaak eenmaal aan 't licht gekomen, was men de deelnemers ook spoedig op het spoor. De zendeling van koning Amsterdam, Patilima, werd op het eiland Honimoa opgevat; de bij hem gevonden brieven bewezen zijn schuld, en na een kort geding werd hij op het rad ter dood gebracht. „Vóór zijn dood," vermeldt de kroniekschrijver, „wilde hij weer Christen worden, dog als hij vernam dat het hem niet helpen zou om in 't leven te blijven, zeide hij dat hij dan liever Mohamedaans sterven wilde."

Dat Hassan Soliman, en achter hem koning Amsterdam, niet in dit strafproces betrokken werden, wijt Valentijn niet onduidelijk aan de houding van Izaak van Thye. De invloedrijke inboorling was de rijkste man op het eiland, de handelsrelatiën tusschen hem en den Hollander konden nu met een avans afgewikkeld worden. Zelfs de gouverneur van Ambon, zoo beduidt hij den lezer, R. de Vicq, sloot de oogen en liet zich overhalen door het „swaar gewigt" van Hassan's redenen. Niet iedere Comp.-dienaar was toenmaals zoo onvermurwbaar als de gouverneur van Ternate, Robert Padbrugge, die aan eene Chineesche vrouw het leven van haren ter dood veroordeelden zoon weigerde, ofschoon zij hem het gewicht van dien zoon in goud aanbood. Zoo de hoofdaanleggers van het komplot al gesauveerd werden door de geldschietersbelangen van Izaak van Thye, „alzo hy zeer veel eyeren onder dezen Hassan te broejen had gezet," op de overige deelnemers woog zwaar de hand der Comp. Op Boeroe b.v., waar eenige Nederlanders het leven gelaten hadden bij den opstand, die daar reeds uitgebroken was. Met eene barbaarschheid, aan de Middeleeuwsche niets toegevende, werden daar de schuldigen gefolterd, geradbraakt en gevierendeeld. Ook op Ternate was onweer aan de lucht, want de samenzweerders hielden er voeling met die van Ambon. Beide mijnen onder de voeten der Hollanders moesten, door eenzelfden draad ontstoken, tegelijk springen.

Daarvoor had koning Amsterdam een grooten maaltijd aangericht, waarvoor de voornaamste Hollanders op Ternate met hunne vrouwen en dochters waren uitgenoodigd. Deze maaltijd was bedoeld als een Thyestes-festijn. Op een geheim teeken wilde men de blanke gasten overvallen, en den wijn met christenbloed aanlengen. 't Waren intusschen de vrouwen, die het eerst de lont roken welke reeds brandende was. De koning had eene zuster, Bokje Gamma Lamma genaamd, welke bij deze gelegenheid hare houding en hare gelaatstrekken zooveel minder wist te beheerschen dan de geveinsde Ternataansche grooten. Hare verwarring en gejaagdheid trok de aandacht van de vrouw van den gouverneur Padbrugge en diens dochter

Anna; deze, op hun beurt, waarschuwden den man en vader. Er hing electriciteit in deze atmosfeer, doch men wist niet van welken kant de ontlading dreigde.

De argwaan vermeerderde, toen de inlandsche vorst een dronk instelde op de gezondheid van Zijne Hoogheid den Prins van Oranje, en daarbij den gouverneur verzocht om zijne lijfwacht van tien soldaten en een korporaal naar buiten te zenden, ten einde daar met een geweersalvo de echo op dezen toost te doen hooren. Waren die musketten eenmaal de deur uit, meende hij, dan kon het masker vallen en de kris de schede verlaten.

't Kwam echter anders uit. Op dat fluitje blazen wij nog niet — besloot Padbrugge bij zichzelven. Zoodanig saluut, antwoordde hij, werd wel eens gebracht met de zooveel zwaardere stem van „prince-stukjens, bassen of diergelyk kanon," maar niet met het geknetter van snaphanen. En evenmin schudde voor zulke saluutschoten de lijfwacht van een gouverneur het kruit op de pan; 't was het werk van konstabels. Koning Amsterdam bleef aandringen en de gouverneur bleef weigeren. 't Werd den eerste nu wel duidelijk, dat op deze wijze zijn haring niet gaar wilde braden. En hij zou wel iets anders bedacht hebben, hadden zijne gasten de westersche slimheid niet tegenover de oostersche gezet. Het kwam het bedreigde gezelschap nu van pas, dat Anna Padbrugge wel eens door lichte toevallen werd aangevochten; eene kwaal, die in eene zoo kleine samenleving geen geheim had kunnen blijven. Ditmaal gaf de gouverneur zijne dochter een wenk — en een oogenblik later lag zij in zwijm. De olie, welke men hier de tegenpartij in de oogen liet druipen, was geraffineerde olie.

Het incident bood den Hollanders de gewenschte gelegenheid aan om zich van dezen gevaarlijken disch te verwijderen. Te zamen met den gouverneur en zijn gezin trokken ook de overige Hollanders af — de tijger had zijn sprong gemist. De verwarring, door die gefingeerde flauwte ontstaan, zou anders wel 'n fraaie kans voor eene amokpartij gegeven hebben — ja, wanneer die elf gewapende militairen niet in het vertrek geweest waren. Toch trachtte koning Amsterdam de draden van zijn opzet nog in handen te houden. Hij stond er op den gouverneur alle eer te bewijzen, door hem uitgeleide te doen naar het fort *Oranje*, en eenmaal voor die poort gekomen, streefde hij er naar om met zijn talrijk gevolg binnen de gouverneurswoning te dringen. Hij wenschte het den Hollandschen *sobat* nog eens met gevulde glazen toe te brengen. „Gaarne," deed Padbrugge hem bescheid, „maar alsdan onder ons drieën: gij, ik en de flesch." Want anders, zoo legde hij hem uit, mocht de bezetting in het fort eens gealarmeerd worden door de verschijning van een zoo groot aantal inboorlingen binnen de vesting, en dat op een zoo laat uur.

Daarmee was de toeleg van koning Amsterdam nogmaals *abgeblitzt*. Hij had nu geen smaak meer in dien afscheidsdronk, hij bracht statiglijk zijn vaarwel uit. Maar eerlang kwam zijn verkropte woede toch te voorschijn. 't Eerst kwam zijne vijandige gezindheid aan het licht door den sluipmoord, gepleegd op ettelijke Hollandsche militairen, wier lijken men vond liggen bij den oever der rivier, waar zij gewoon waren de watervaten van het fort te vullen. Daarna bleek opeens de pasar verlaten te zijn. Pluimvee, rijst noch sago werd meer ter markt gebracht; er was koopwaar noch koopvrouw te bekennen. Eindelijk — en dit was de proef op de som — brak hij met geheel zijn hofhouding op uit zijn houten paleis, dat immers toch binnen het bereik lag van het geschut uit de vesting. Door zich in het binnenland een wijkplaats te zoeken, had hij als 't ware kleur bekend; de breuk met de Comp. was er nu. Niet anders handelden b.v. Mataramsche vorsten op Java, wanneer zij den tijd gekomen achtten om de vaan des opstands te ontrollen, en hun kraton verlieten, om zich naar het verblijf der godin Loro Kidoel aan het zuiderzeestrand terug te trekken.

Met deze vlucht ver buiten het fort *Oranje* had de inlandsche potentaat echter een verkeerde zet op het schaakbord gedaan. Het eerste teeken dat zijne zaak wankel begon te staan was het feit, dat zijne drie voornaamste rijksgrooten hem afvallig werden. Zij kwamen aan de poort van het fort hunne krissen inleveren en verklaren dat zij de Comp. trouw bleven. Dit had zooveel meer beteekenis, dewijl een hunner, de begoegoe Alam, gehuwd was met die Bokje Gamma Lamma, welke met hare overstuur geraakte zenuwen tijdens dien feestmaaltijd het bootje in de biezen had gestuurd. Zij zelve verliet de zaak haars broeders door naar het naburige Tidore te vluchten, waar zij er toe gebracht werd een zoon des konings te huwen. Gedwongen, naar zijzelve voorgaf; hoewel, voegt de ongeloovige Valentijn er bij, „anderen meenen dat zij, om voor een oud een jong man te wisselen, op vorige gronden van geheimen minnehandel met dien prins van Tidore, alle de zaken er al lang naar geschikt, en die nu maar uitgevoert had."

Intusschen had koning Amsterdam zich in het binnenland versterkt en predikte daar den *prang sabil*, ook bij vorsten op naburige eilanden. Uit zijn schuilhoek deed hij den Nederlanders voortdurend hinderlagen spannen; eenmaal geraakte de gouverneur zelf, bij gelegenheid van een uitstapje, op een plaats waar hem onverwachts de Alfoersche pijlen om de ooren snorden. Het gaf zeker geen hoog denkbeeld van de strijdmiddelen der Comp. dat, op een zoo klein eiland als Ternate, een oproerige vorst het daar een paar jaren lang kon uithouden. Doch zijn onbegrensde invloed op de bevolking was hem daarbij ongetwijfeld van veel dienst. 't Was de ontbering en het verloop van zijne volgelingen, dat hem ten slotte in de engte dreef. Het gedurig zwerven, de gedurige nooddruft en het gevaar van den kant der Comp. maakte verraders onder zijn gevolg; heimelijk liet men den gouverneur weten dat het mes gereed lag, waarmede men dezen vijand der Comp. treffen wilde. Maar zoo groot was nog de eerbied voor het aloude vorstenhuis van Ternate, en zoo gewijd achtte men den persoon des konings, dat men voor den voorgenomen moord alleen aan een priester het staal in handen wilde geven. Ook was zijn bloed te kostbaar dan dat de aarde het zou opslorpen; een bekken zou worden gereed gehouden om het op te vangen.

Het vereert Padbrugge, dat hij d e z e oplossing van de zaak terugwees. Op Java had de Comp. wel eens minder consideratie gebruikt tegenover oproerige hoofden; getuige dien Dipati van Soerabaja welken zij door haar werktuig, den keizer van Mataram, in den val liet lokken en „handig krissen". Maar levend wilde men den vorst wel binnen het fort zien, zoo beduidde de gouverneur dengenen, die hem een afgehouwen kop hadden willen brengen. En deze zorgden nu dat de Hollanders spoedig te weten kwamen waar en wanneer men den haas in zijn leger zou kunnen vinden. De hopman Cromhuizen marcheerde met een detachement militairen naar de aangewezen plaats en daar, door de reten van een pondok glurende, zag men koning Amsterdam op een d e g o d e g o liggen, zoo weerloos als een naakt mensch maar wezen kan. Want een van zijn „gele Koninginnen" was juist bezig zijn lichaam te masseeren, en had voor die bezigheid twee kostbare ringen, ieder ter waarde van 5 à 6000 rijksdaalders, naast zich gelegd. Naar men meenen zou om hare van olie glinsterende vingers vrij spel te laten, en de spieren van Blauwbaards lichaam door 't wrijven en kneden niet te beleedigen. Doch volgens Valentyn kende deze vrouw te goed de waarde harer juweelen, en wilde slechts beletten dat de olie den glans daarvan zou verdooven.

Onverwachts binnentredende greep Cromhuizen het eerst naar de kris, welke naast den vorst lag; en, gelijk later bleek, een der hem vergezellende soldaten naar de beide juweelen ringen. Koning Amsterdam zag aanstonds dat zijne partij uitgespeeld was. Hij vroeg alleen „of er levensgenade voor hem was, of dat hij anders genegen was zich om hals te brengen". Met zijne pas gezalfde huid

en zijn reeds zeer in aantal verminderd gezin werd hij gevankelijk naar het fort gebracht. Onderweg schoot het aan een van zijn vrouwen plotseling te binnen, dat zij in de consternatie der overrompeling hare ringen in dien pondok had laten liggen. Cromhuizen liet aanstonds een onderzoek instellen, waardoor althans één van de verloren juweelen weer voor den dag kwam. Niet uit het verlaten kwartier, maar uit de zakken van een soldaat.

Als gevangene kwam koning Amsterdam thans de versterking binnen, waar hij meer dan eens als hooge gast met militaire honneurs ontvangen was geworden. Zijne positie in de inlandsche hierarchie kwam hem echter te stade; delinquenten als hij werden niet door een Politieken Raad op een buitenpost gevonnist. Het schip lag reeds klaar dat hem naar Batavia zou brengen; hem en zijn gevolg, waartoe ook zijne zuster Maulonda behoorde en zijn broeder, prins Rotterdam. Beide hoofdsteden van Nederland zagen zich aldus, op het einde des jaars 1681, bij name op het schip „Nieuw Middelburg" vertegenwoordigd. Tamelijk onvoordeelig, 't is waar, want ook deze prins Rotterdam was een deugniet. Wel is waar met een gepolijsten kant, naar 't uiterlijk minzaam en beleefd, maar tevens iemand van wien gezegd werd: „hij behoeft niet naar Italië te gaan om 't veynzen te leeren".

Aan boord bevond zich nog een andere broeder, prins Tolucco genaamd. Trouwens, zooveel broeders, zooveel moeders. Koning Mandarsjah was in veelheid van vrouwen bijkans de evenknie van koning Salomo geweest, en had een onzeker aantal kinderen „geprocr[illegible]". Met nog vele andere trawanten stapte koning Amsterdam te Batavia aan wal, en de ontvangst aldaar was beter dan waarop zijn zondenregister hem recht gaf. Hoeveel hij ook op zijn kerfstok had, 't scheen dat hem veel vergeven werd ter wille van zijn vader, in wien de Comp. op het eind zijner regeering een zoo handzaam werktuig voor hare staatkunde gevonden had. Sedert hij gevankelijk naar Batavia was gevoerd en van zijn gezag ontzet, had hij in de oogen der inlandsche maatschappij zijn dynastiek overwicht verloren. De gouverneurs van Ternate, Ambon en Banda hadden het allen eilandkoninkjes in de Molukken solemneel doen aanzeggen, dat de Comp. aan zich had getrokken de souvereine rechten en aanspraken van Kaitsjili Sibori, ci-devant koning van Ternate. Terwijl aldus de E. Maatschappij de oester slorpte, liet zij hem de schelp. Zijn titel mocht hij behouden; zelfs trachtte men door uiterlijke eerbewijzen hem te doen vergeten welk een schijnkoning hij voortaan wezen zou. Gouverneur-generaal en rade werden het daarover eens, dat de Comp. niet meer gehouden was om aan hem en de rijksgrooten jaarlijks 12.000 rijksdaalders uit te keeren als schadeloosstelling voor omgekapte specerijboomen. Maar, zoo luidt hier de kroniek, „om hun egter nog eenige zoetigheit te doen en een onverdiende weldaad te bewijzen vonden zij goed hun alles, 't geen zij de E. Maatschappij schuldig waren, by trappen quyt te schelden, houdende nogtans aan haar den Koning en zyne grooten jaarlijks iets, na dat zij zichzelven dat waardig zouden maken, toe te leggen, 't geen nog altijd een streng om den arm der E. Maatschappij was om hem en zijne grooten te beter in teugel te houden, hoewel hij sedert niet veel meer van zijne parten heeft laten voor den dag komen, alzo hy (hoeveel eer men hem ook, 't zij op Batavia, 't zij naderhand op Ternate bewees) wel klaar zag wat bril men hem op zijn neus gezet had, zo verre dat hij nu maar een enkele pop van Staat was".

De Comp. verkreeg door deze gedwongen abdicatie tevens zooveel meer de vrije hand, waar 't op de uitroeiing der kruidnagelcultuur aankwam, telkens wanneer dit met hare handelsbelangen strookte. En 't was dan ook geenszins gewaagd dat de anonyme schrijver van *Een opstand in de Molukkos* bij die novelle een tooneeltje inlaschte, waarin hij een onderhoud tusschen koning en hofnar phantaseerde.

„Kaitsjili Sibori lag op zijn d e g o d e g o, en staarde onder het kauwen van zijn pinang schijnbaar gedachtenloos voor zich. Op korten afstand van de gespleten bamboemat, waarop de koning rustte, zat Bingo de nar. Hij, die anders den geest van zijn meester wel wist bezig te houden door vernuftige opmerkingen of onderhoudende verhalen sprak dien morgen geen woord en bragt den tijd door met het snijden van een stuk sago-hout. De verhouding tusschen den Europeër en den Ternataan kon symbolisch zeer wel worden afgebeeld door het voorwerp, dat Bingo thans had voltooid en dat men terstond voor een kruidnagelboom herkende.

„Wat verbeeldt dat, Bingo?" vroeg de vorst, een onverschilligen blik op het gewrocht van zijn dienaar werpende.

„Als de Hollanders voor langen tijd scheiden, geven zij elkaar hun afbeeldsel", zeide de nar. Dat is een middel om elkaar niet te vergeten. Zij hangen het in hunne kamers op, en lang na den dood denken zij nog aan hunne vrienden".

Koning Sibori hield veel van raadsels, zooals alle Oosterlingen, maar de oplossing had hij er gaarne bij. Hij wachtte dus tot Bingo die oplossing zou laten volgen, en bleef voor zich uit staren naar de eindelooze zee.

„Ziedaar, koning Sibori", sprak de nar, „ziedaar het afbeeldsel van uw vriend, van wien gij voor altijd scheiden gaat. Vergeet hem niet; bewaar hem, omdat uwe kindskinderen eenmaal weten mogen hoe de kruidnagelboom er uitzag".

S. KALFF.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De bezuiniging bij B.B.

Betreffende de bezuiniging op het Binnenlandsch Bestuur vernam dato 16 Nov. j.l. *De Locomotief* uit Weltevreden, dat bij de besprekingen naar voren is gebracht, dat het voorshands niet wenschelijk is het aantal residenties in te krimpen. Men ging daarbij uit van de volgende overwegingen:

Ongeveer twintig jaar geleden was er nog geen sprake van ontvoogding en de positie der residenten, die rechtstreeks onder den g.g. stonden, was een zeer machtige.

Sedert is de ontvoogding naar voren gekomen, waardoor het bestuur meer en meer wordt overgedragen op Inlandsche bestuursambtenaren, terwijl de Europeesche bestuursambtenaren zich minder met het eigenlijke bestuur kunnen bemoeien, doch meer de groote lijnen moeten aangeven en een meer toeziende functie uitoefenen.

Verder werden de verschillende diensten uitgebreid, waardoor een aantal vakkundige ambtenaren in hooge functies moest worden geplaatst en ook hierdoor werd de invloed der hoofden van gewestelijk bestuur dus minder.

Voegt men daarbij den verhoogden levensstandaard, terwijl de inkomsten niet naar evenredigheid zijn vermeerderd, dan blijft thans meer dan ooit de residents-functie voor den ambtenaar B.B. het einddoel van zijn loopbaan.

Nu zou het misschien mogelijk zijn, enkele residenties samen te voegen en het aantal residenties op Java en Madoera van 17 op 14 te brengen. Hierdoor zouden dus drie residenten minder, doch drie assistent-residenten meer noodig zijn, terwijl men dan een gelijk aantal gewestelijk-secretarissen door afdeelingssecretarissen zou kunnen vervangen, doch hierdoor wordt de kans, om resident te worden, met 18 pCt. verminderd, terwijl hiertegenover voor het gouvernement slechts betrekkelijk geringe financieele voordeelen staan en de geest onder het korps bestuursambtenaren waarschijnlijk veel te lijden zou hebben. Daarom heeft men gemeend, voorloopig niet tot het treffen van een dergelijken maatregel te moeten overgaan.

Hetzelfde geldt voor de buitengewesten, waar ook wel enkele kleinere gewesten zouden kunnen worden samengevoegd, doch aangenomen wordt, dat mettertijd de ontvoogding automatisch een vermindering van het Europeesche bestuurspersoneel met zich zal brengen.

Eindelijk een verstandig woord.

Toen uit de zee van ambtelijke protesten en duurtetoeslag-moties, die als het ware de landvoogdelijke schrijftafel dreigden te bedelven, het loyale woord klonk van de vereeniging van ambtenaren bij het boschwezen, dat het ambtenarencorps gedeeltelijk rehabiliteerde, haastte Aneta zich dit heuglijk nieuws naar Nederland te seinen, waar het, te oordeelen naar het commentaar in het *Alg. Hbld.*, met waardeering werd ontvangen.

Oorspronkelijk vergiste het blad zich echter en zag de ambtenaren voor het Post-wezen voor de geestelijke vaders der loyale motie aan, waarna het schreef:

In deze dagen, nu zooveel landsdienaren in Indië nog maar steeds doen of daar alles pour le mieux dans le meilleur des mondes is, zoodat er zelfs nog een schopje op den millioenen-hoop der salarissen zou kunnen worden gelegd; nu het in socialistisch zog getrokken Verbond van Vereenigingen van landsdienaren een actie tot behoud van den duurtetoeslag op touw zette, doet een verstandig woord goed. Hiervoor onze hulde. Moge dit woord anderen tot inkeer brengen.

Later de fout herstellend, geeft het blad uiting aan zijn teleurstelling, dat niet een groote kern uit het V. V. L. — zooals het oorspronkelijk meende — dit mannenwoord gesproken had, doch slechts een kleine minderheid, waarvan de loyale houding reeds was bekend, en welke zich nimmer met „lawaaierige loonactie" heeft ingelaten.

In volle waardeering voor de houding der houtvesters meent het blad, echter met heel wat minder enthousiasme aan zijn rectificatie te moeten toevoegen:

„Alles is dus bij het oude gebleven. Slechts weinigen zijn en blijven het, onder de landsdienaren in Indië, die het wagen het eigen beter weten te laten spreken, terwijl de rest als een tamme kudde aanloopt achter de weigedane, autoënde, doch „hongerlijdende" voormannen, vol bewondering voor zooveel moed en welbespraaktheid, tegen beter weten in, dat zij het welbegrepen eigenbelang schaden. Hoe lang nog.

Zelfs de gouverneur-generaal, die tegen het einde van 't vorige jaar in een bedenkelijk optimisme, bij den minister van koloniën meende te moeten aandringen op spoedige aanneming der nog eens ettelijke millioenen meer vergende nivelleeringsvoorstellen, heeft nu onlangs in een, aan het „*Soer. Hbl.*" toegestaan onderhoud, gewezen op de onontkoombaarheid aan het brengen van offers door de landsdienaren, aan de als mannen te dragen uiterste consequenties, welke het financieel herstel noodzakelijk maken.

De ernst van den toestand spreekt hieruit wel duidelijk. Wij hebben gemeend een nieuw groot licht te zien opgaan in den nacht van egoïstische domheid, die de oogen voor dien ernst doet sluiten. Het bleek slechts het oude, kleine licht te zijn.

De geste der houtvesters, van de weinige verstandigen onder de Indische landsdienaren, met durf om tegen den stroom op te roeien *een deel*, is er niet minder sympathiek om.

Wie volgt?"

Men ziet, dat ook het *Alg. Hbld.* het betreurt, dat het V. V. L. niet van roode smetten vrij is, een meening, welke in ons blad meermalen tot uiting kwam.

Wij herinneren aan den tijd dat de bezadigde Ir. Meertens, thans directeur van de haven, als voorzitter optrad; toen was de leiding zóó krachtig, dat de soci's niets te vertellen hadden, met als gevolg, dat het V. V. L. het vertrouwen van de Regeering had.

De heer Meertens had menig onderhoud met den toenmaligen Landvoogd en met de wenschen van het V. V. L. werd terdege rekening gehouden. Dat is — helaas! — veranderd sedert de V. V. L. leiding niet bestand bleek tegen den aandrang die van roode zijde werd uitgeoefend. En de gevolgen? Geen enkele actie van het V. V. L. had eenig resultaat. Want in gemoede, kan men van een Regeering verwachten, dat zij een tegemoetkomende houding aanneemt, als de politiek er met de haren bij gesleept wordt en de roode woordvoerders herhaaldelijk over de schreef gaan?

Van een vereeniging van landsdienaren moet men in de eerste en tweede en derde plaats loyauteit verwachten en geraakt die in het gedrang, dan zal de Regeering daarnaar weten te handelen.

Het is op zich zelf reeds te betreuren, dat in een van Neerland's grootste bladen reeds van het V. V. L. gesproken wordt als van een roode vereeniging.

Aan de leden om te zorgen, dat de naam van de grootste ambtenarenorganisatie niet langer een rooden bijklank heeft!

Stovia en Rechtsschool.

Naar de Indische bladen melden, wordt op het departement van O. en E. zeer ernstig overwogen, om de voorbereidende klassen voor de Stovia en de Rechtsschool, waar onderwijs wordt gegeven, dat met Mulo-onderwijs op één lijn te stellen is, doch zich iets meer specialiseert in verband met de verdere opleiding der leerlingen, te veranderen in gewone Muloklassen, welke dan voor ieder toegankelijk zullen zijn.

Ook zijn in verband met de bezuiniging voorstellen bij de regeering ingediend, om de Nias van Soerabaja naar Weltevreden over te brengen en deze samen te smelten met de Stovia. De Rechtsschool zal vermoedelijk naar Soerabaja worden verplaatst en in de lokalen van de Nias worden ondergebracht.

Decentralisatiecongres 1923.

Voor het met Pinksteren 1923 te Malang te houden jaarlijksche congres der Vereeniging voor Locale Belangen is het onderwerp *Regentschapsraden* aan de orde gesteld, een actueel vraagstuk in verband met de voorbereiding der bestuurshervorming.

Als prae-adviseurs over dit onderwerp zijn bereid gevonden de heeren J. W. Meyer Ranneft en J. E. Stokvis, die elk een eigen richting in de decentralisatie vertegenwoordigen.

Hervatting van de Suikercongressen.

Naar de *Ind. Crt.* uit hoogere suikerkringen verneemt, bestaat het ernstig voornemen om, te beginnen met het volgend jaar, de suikercongressen te Soerabaja, welke vroeger zulk een vermaardheid hadden, te hervatten.

Een denkbeeld, dat alleszins is toe te juichen.

Zou het suikercongres niet kunnen samenvallen met de Soerabajasche jaarmarkt? vraagt de *I. C.*

Per zeiljacht de wereld om.

Te Belawan is dezer dagen binnengevallen het tachtig ton metende zeiljacht *Wisdom II*, eigendom van den Amerikaanschen auteur van reisbeschrijvingen en publicist Edward A. Salisbury. Met dit jacht maakt de heer Salisbury, in gezelschap van de heeren Colonel M. C. Cooper, Edward Burghard en Duke Zeller, een reis om de wereld, geheel voor zijn genoegen en om stof op te doen voor publicaties van zijn hand, op welke wereldreis hij 2 jaar her uit San Francisco vertrokken is. De *Sum. Post* vertelt er nader van:

De bemanning van het jacht bestaat geheel uit Inlanders van de Fitsji-eilanden en van Tahiti, onder commando van kapitein Nelson Taylor. Zeller, die filmfotograaf is en in deze kwaliteit ook de Stephenson-expeditie meemaakte, vindt op deze reis stof te over voor opvoedende films en heeft ook ter Oostkust, waar het gezelschap in het geheel een anderhalve à twee weken verblijf zal hebben gehouden als het over een dag of wat afreist, menige opname gedaan.

Tot dusver is de reisroute als volgt geweest: San Francisco, Samoa, de Salomonseilanden, de Nieuwe Hebriden, Nieuw Guinea, Bali, Java en Singapore, waar tien maanden oponthoud genomen werd, omdat de heer Salisbury even voor particuliere aangelegenheden terug moest naar Amerika. Van hieruit zal het eerst gaan naar Zuid-Siam, vervolgens via Ceylon naar Somali en Abessinië, dan zal de

Middellandsche Zee doorkruist worden en vervolgens gaat het terug naar Amerika.

In *Asia*, een Amerikaansch geïllustreerd periodiek, verschijnen beschrijvingen van deze reis en daarin zal ook een artikel over Sumatra's Oostkust komen te staan. Want het gezelschap heeft het oponthoud hier zich ten nutte gemaakt, Siantar (de kolonisatie), het Tobameer en de hoogvlakte bezocht en zal nog zijn aandacht geven aan verschillende ondernemingen. Colonel Cooper, die ons bezocht, was zeer te spreken over de Oostkust. Medan noemde hij rechtaf de zindelijkste stad van het heele Oosten; het wegennet over de Oostkust roemde hij ten zeerste en hij zeide voorts getroffen te zijn door de wijze waarop het bestuur hier omgaat met de Inlanders, een voorbeel ge regeertactiek. Ook over de vriendelijkheid, welke het gezelschap zelf van de zijde van de bestuursambtenaren hier ontvangen heeft, was de heer Cooper met dankbaarheid uit.

Bandoengsche Omstreken.

Een bizondere medewerker van *De Locomotief* te Bandoeng is „naar buiten" geweest en schrijft daarover:

„Over het algemeen maakt men in Bandoeng weinig tochten naar buiten; blijkbaar zit het gros mijner stadgenooten liever in de societeit. Niet dat er geen wandelaars, geen bergbeklimmers zijn. Het zijn echter altijd dezelfden, die men er op uit ziet trekken, gewapend met bergstok, knapzak en kodak. Ook nu weer. Als ik den Dagoweg opwandel, rijdt me de gele Steyer van Jan Feith achterop, volgeladen met natuurvrienden, die straks, waar de autoweg eindigt, hun beste beentje voor gaan zetten!

Een gewone klacht van Bandoengers is: je hebt zoo weinig wandelingen in den naasten omtrek. Larie! In den *Gids van Bandoeng en Omstreken*, welke kort geleden door de heeren Reitsma en Hoogland bij de firma Vorkink uitgegeven werd, vindt men menig aanbevelenswaardig uitstapje opgeteekend. Maar behalve de daar vermelde trips kan men op zoo honderden wijzen mooie wandelingen maken, dat men de Bandoengers, die binnenskamers blijven zitten, niet genoeg kan beklagen.

De Dagoweg klimt geleidelijk tot waar het zijpad naar den waterval afslaat. Voor dien tijd volgen we echter reeds een kampongpad, dat ons schier horizontaal langs de pas gegraven leiding van het nieuwe krachtwerk voert. Waterkracht en electriciteit is hier in volle actie. Jammer is het, dat als straks alles klaar is, geen water meer door den Dagowaterval zal stroomen, behalve...... op Zon- en feestdagen. Zoolang Bandoeng althans op die dagen geen dagstroom noodig zal hebben.

Nu is de val en de naaste omgeving nog ongerept en we treffen er eenige families aan, die in de buurt picniccen en met volle teugen genieten van la vie au grand air.

We stappen door tot het krachtwerk Tjikapoendoeng I, waar een stevige brug over de schuimende rivier voert. Dan gaat het de heuvels op, welke zich tot Lembang uitstrekken.

Een mooier en gezonder wandeling op 3000 voet hoogte kan men zich niet denken. Beurtelings klimmend en dalend in dit zacht golvend terrein heeft men aan de rechterhand de spitse kegel van den Boekit Toenggoel, de vlakke kamlijn van den Tangkoeban Prahoe en de kartelingen van den Boerangketen. En aan de linkerhand heeft men voortdurend het wondermooie uitzicht op de Bandoengvlakte van Rantja Ekek tot Tjimahi met aan de overzijde den Rankoetak, Malabar, Tiloe, de Tjimahiheuvels en den somberen Patoeha. Bandoeng zelf met z'n parken en openbare gebouwen ligt als Neurenberger speelgoed in het weelderige groen, de witte huizen en vuurroode daken contrasteeren scherp met het donkere groen der boomcomplexen.

Hoe weinig menschen kennen de oogenweelde, welke hier zoo gemakkelijk te genieten valt, de koelte, welke oude koffietuinen van de oude Baudsche onderneming Tjioemboeloeit ons een oogenblik daarna schenken. Ook hier maar een paar families, welke den Zondagochtend buiten doorbrengen, terwijl er tientallen gevonden moesten worden om hier gezondheid met lepels op te doen.

Een kwartiertje verder en we komen bij het huis van den directeur van Gouvernementsbedrijven, den heer Roelofsen, even buiten de gemeentegrens op den Lembangweg uit. We zijn dan vlak bij de badplaats Tjihampelas, waar Bandoeng's aankomende jongelingschap bezig is waterpolo te spelen. We nemen ook even een heerlijk bad en gaan dan door, zoodat we in 3½ uur uit en thuis zijn.

Onze Zondagmorgen is goed besteed! Zooals hij alleen in Bandoeng is te besteden. Voor een heele week zijn we naar lichaam en geest opgefrischt."

UIT DE INLANDSCHE PERS.

De veroordeeling van den Engelsch-Indischen patriot Mohamdas Karamchand Mahatmi Gandhi.

III (Slot).

Het ongelukkigste ten deze is, zegt de steller, dat de Engelsche ambtenaren en de Indiërs in Engelschen Staatsdienst zich niet bewust zijn van het verkeerde der handelingen, zooals die door mij zijn aangegeven.

Ik moet wel gelooven dat die ambtenaren oprecht meenen dat zij medewerken aan de invoering van het beste systeem ter wereld en in het belang van den vooruitgang van Indië, al geschiedt dit ook langzaam, doch ze weten en voelen niet hoe wreed en scherp dat systeem is.

Met een gewapend leger aan de eene zijde en het verbod aan de andere zijde, om zich voor eigen bescherming te wapenen, ontneemt men aan het Indische volk de mannelijkheid en dwingt dit tot liegen en huichelen, eene gewoonte, welke nog in de hand wordt gewerkt door onontwikkeldheid en misleiding van zich zelf en van de ambtenaren, die 's lands wetten hebben uit te voeren.

Ik word beschuldigd van overtreding van artikel 124A der wet van Indië en een persoon te zijn, die met opzet de volksvrijheden belemmert.

Genegenheid kan noch worden vervaardigd, noch in eene wet worden vastgelegd.

In gewone gevallen heeft een persoon, die geen genegenheid heeft voor een ander, de vrijheid om de redenen daarvan bloot te leggen en denkt hij er niet aan of hij daarbij soms te ver gaat of eene beweging in het leven kan roepen.

Doch ten opzichte van mij en den heer Banker is men met het ten laste leggen onzer wandaden te veel vooruit geschoten.

Ik heb getracht in het kort de redenen aan te geven, waarom ik geen genegenheid heb voor het Engelsch-Indisch bestuur.

Ik heb geen wrevel tegenover de ambtenaren, noch ten opzichte van den koning van Engeland persoonlijk, doch ik zie dat men een hoog standpunt inneemt, wanneer men zijne genegenheid onthoudt aan een Gouvernement, dat, in het algemeen gesproken, geen verbetering brengt in de vroegere gebrekkige systemen.

Mijne verschillende gepubliceerde geschriften hadden geen ander doel dan door de non-coöperation-actie Engeland en Indië een uitweg te wijzen in den valschen toestand, waarin overheerschten en overheerschers verkeeren.

Eene non-coöperatie-actie, om het slechte te weren, is mijns inziens even plichtmatig als eene coöperatie-actie om het goede te bevorderen.

De wet ziet in mij een zondaar, doch ik zie in mij de vervuller van den hoogsten plicht, die aan een staatsburger kan worden opgelegd.

Aan u, rechter, staat het thans om mij de zwaarste straf op te leggen als ge van meening zijt dat het systeem en de wet, welke ge in toepassing brengt, goed is voor het land en mijne actie een gevaar oplevert voor het publiek.

Het geschrift was geteekend M. K. Gandhi.

De beschikking van den rechter luidde in hoofdzaak als volgt:

Mijnheer Gandhi!

Ge hebt mijne taak gemakkelijk gemaakt vanaf het oogenblik dat door u schuld werd bekend.

Hetgeen dus te doen overbleef, was het opleggen van eene rechtvaardige straf in een van de moeilijkste aangelegenheden welke bij een rechter kunnen worden voorgebracht.

De wet schrijft het betuigen van eerbied niet voor en al is het ook, dat ik die niet kan erkennen, toch wil ik wel verklaren, dat gij eene andere persoonlijkheid zijt dan de personen, die ik heb moeten onderzoeken of in de toekomst onderzoeken zal.

In het oog van de massa, of men het wil zien of niet, zijt ge een patriot en een goed volksleider.

Men moge in de politiek met u verschillen, toch zijt ge iemand met hooge idealen, wiens handel en wandel rein is.

Ik heb dan ook slechts alleen te overwegen, dat ge een persoon zijt, die gehoorzaamheid aan de landswetten verschuldigd is en bekend hebt die te willen overtreden door daden, die schadelijk voor het land zijn geweest.

Ik vergeet hierbij niet, dat ge als leider u dikwijls hebt verzet tegen grove handelingen en die zelfs verboden hebt, doch leiden in de politiek, handelingen als door u gepleegd, gewoonlijk niet tot ruw geweld van de zijde der lieden, die door u werden geïnspireerd?

Er zullen waarschijnlijk weinig personen in Indië zijn, die niet oprecht met u instemmen met hetgeen door u is verricht ten opzichte van het bestuur, dat uwe handelingen niet kan verontschuldigen.

Deze vergelijkende met dien van den heer Lokmarij Bal Gangarhar Tilak, die wegens dezelfde vergrijpen, nu 12 jaar geleden, tot 6 jaar gevangenisstraf werd veroordeeld, is de aan u opgelegde straf 2 jaren gevangenisstraf voor elk der 3 ten laste gelegde feiten, of te samen 6 jaren.

Ik voeg hieraan toe, dat, indien hooger autoriteit mocht kunnen goedvinden de straf te verminderen of gratie daarvan te verleenen, niemand gelukkiger zal zijn dan ik.

Aan den heer Banker werd 3 maal 2 maanden gevangenisstraf opgelegd, benevens eene geldboete van 1000 rupees; bij wanbetaling te vervangen door de straf van 6 maanden gevangenis.

Na het uitgesproken vonnis te hebben aangehoord, verklaarde de heer Gandhi erkentelijk te zijn voor de voor hem eervolle vergelijking zijner handelingen met die van den heer Lokmary Bal Gangarhar Tilak en voor de billijke straf, welke hem was opgelegd.

Nadat de rechter de galerij verlaten had, werd de heer Gandhi door zijne vrienden eerbiedig begroet.

Men viel hem te voet en de vrouwen weenden.

De heer Gandhi bleef zich zelf en werd naar de gevangenis te Sabarmati teruggeleid.

De heer Banker glimlachte en bleek voldaan over den uitslag.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Getalssterkte van het Roode Leger in Rusland.

Aan de hand van een in het „Journal" voorkomend bericht uit Moskou, van den heer Paul Erio, geeft de „Perniagaän" van 22 Juni 1922 eenige gegevens en inlichtingen, die betrekking hebben op de getalsterkte en het bestaan van het roode leger in Rusland.

De schrijver, die in het oude leger dienst deed, is thans in het nieuwe leger opgenomen, dat volledig bewapend is.

Aangezien de officieren van het Czarenleger oorspronkelijk geen lust hadden in dienst van de Soviet-regeering te treden, was het zeer moeilijk de officiersplaatsen in het Sovjetleger aan te vullen, doch daarin kwam verandering, toen die officieren werden bedreigd met de toepassing van den maatregel, dat, bij weigering, hunne familieleden zouden worden gestraft.

Het tegenwoordige leger in Rusland is behoorlijk geschoold en verschilt in gehalte niet van het vroegere keizerlijke leger.

Alleen de uniformen zijn eenigszins gewijzigd.

Het vroegere diepe hoofddeksel is vervangen door een met khakistof overtrokken deksel, waarop een roode ster geteekend is.

Onderscheidingsteekenen voor de verschillende rangen en graden zijn uiterlijk niet zichtbaar.

De officieren moeten worden herkend òf uit hun leeftijd òf door den kapotjas.

In Rusland zijn thans 3 lichtingen opgeroepen ter sterkte van 1.370.000 man, doch sedert eenige maanden bestaat er ook nog eene militie ter sterkte van 500.000 man, die de kern uitmaakt van het roode leger.

In dat leger zijn tal van Duitsche officieren in functie, die men op verschillende plaatsen kan zien en de leiding hebben in de wapenfabrieken.

De fabrieken te Toeba en Djefsk leveren maandelijks 20.000 geweren en van 25 tot 30 millioen patronen af.

De fabriek te Poetilof vervaardigde in het jaar 1921 100 vuurmonden, terwijl Moskou de plaats is, waar de vliegtuigen worden gemaakt.

In de maand April 1922 beschikte de Russische regeering over 1.500.000 geweren, 2000 kleine vuurmonden, 500 groote kanonnen en 10.000 machinegeweren.

De Sarikat Islam en de Mohamadiah.

Over de Inlandsche volksbeweging op Java schrijvende, zegt de persoon, die zich „Sas" teekent, in de „Perniagaän" van 22 Juni 1922, dat, volgens de tot hem gekomen berichten, de verhouding tusschen de 2 vereenigingen, „Sarikat Islam" en „Mohamadiah", te wenschen overlaat.

Het feit bestaat, zegt hij, dat iedereen, die zich tot leider opwerpt, altijd gaarne meer wil zijn dan een ander en dat is de reden, dat die leiders gewoonlijk hun eigen graf graven.

Komt daarbij nog, dat de gezamenlijke leiders ook naar meerderen materieelen welstand streven, dan rolt de vereeniging al spoedig de matten op, met achterlating van eene slechte reputatie bij de landgenooten, omdat de leiders zich vergrepen aan de kas der vereeniging.

De schrijver vindt dat 3 politieke Inlandsche vereenigingen op Java, als zij ten minste optreden in de voorgeschreven lijn, voldoende zijn.

Die vereenigingen zijn: „Boedi Oetoemo", de „Nationaal-Indische Partij" en de „Sarikat Islam".

Zij, die Indië bestuurd wenschen te zien door eigen landgenooten, kunnen zich bij Boedi Oetoemo aansluiten, terwijl zij, die gelijkheid en aaneensluiting van alle volksgroepen verlangen, zich kunnen laten opnemen in de Nationaal-Indische Partij.

Degenen, die de voorkeur geven aan godsdienstige Mohamedaansche leiding, moeten de Sarikat Islam Vereeniging steunen.

Ieder persoon kan derhalve voor zichzelf beslissen, in welke bestuursrichting hij het meeste heil ziet, doch, aangezien tal van personen, die zich als leider willen opwerpen of een rol willen spelen, zich, op den duur, moeilijk kunnen aanpassen aan de beginselen van de bestaande vereenigingen, zoo richten zij andere vereenigingen op onder een anderen naam, doch ook met het doel eigen grootheid te bevorderen.

Het gevolg daarvan is geringe bloei van de bestaande vereenigingen, verder eene kwakkelende gezondheid voor de nieuwe, waardoor ten slotte de aaneensluiting van de Indische bevolking wordt verbroken.

Het streven der leiders om meer te willen zijn dan anderen, komt onder meer, volgens den schrijver, ook uit in het geschil, dat thans tusschen de Sarikat Islam en de Mohamadiah is ontstaan.

Wanneer men van de Mohamadiah beweert, dat zij is eene loyale en trouwe vereeniging, dan heeft men gelijk.

Zij streeft er naar geleidelijk het godsdienstig onderwijs te verbeteren, waardoor de Islam kan bloeien.

De Sarikat Islam Vereeniging is van meening,

dat er geen bezwaar bestaat om de landspolitiek te verbinden aan de voorschriften van den Koran.

Beide vereenigingen trachten leden te winnen en het kan, zegt de schrijver, best zijn, dat vele leden van de Sarikat Islam naar de Mohamadiah overloopen, omdat zij daarbij godsdienstig worden onderricht en met de politiek niets willen hebben uit te staan.

Zij geven daaraan de voorkeur en op die wijze is het geschil ontstaan.

Naar schrijver's meening, doet de Sarikat Islam verkeerd zich daarover op te winden.

Zij mag toch niet vergeten, dat de Mohamadiah geeft aan de leden hetgeen de Sarikat Islam beloofde te zullen geven, n.l. onderwijs en godsdienst.

Bovendien, aangenomen het feit dat de Mohamadiah niet bestond, wie zou dan de Sarikat Islam bijeen kunnen houden, nu die vereeniging, met een door de leiders achtergelaten ledige geldkist, in moeilijke omstandigheden verkeert?

Die ledige geldkist vullen zal zeker niet op den weg liggen van den voornaamsten leider der vereeniging, den heer Tjokroaminoto, die te Goendih verblijf houdt en thans, naar men zegt, handel drijft in brandhout.

Dit geschil, dat in de „Sinar Hindia" aanleiding heeft gegeven tot twistgeschrijf, gaat uit van Djocjacarta.

Een groep hadji's en leden van de Sarikat Islam, die zich niet met de richting van de Mohamadiah kunnen vereenigen, verwijten deze vereeniging, dat zij renteniert, gelden verstrekt aan den bond van het Inlandsch pandhuisdienstpersoneel, enz.

In een vergadering van dien bond werd, tijdens de pandhuisstaking, door een vertegenwoordiger van de Mohamadiah verklaard, dat het stakend personeel over eenige honderden guldens kon beschikken, eene toezegging, welke niet werd nagekomen, zoodat het met de waarheidsliefde dier vereeniging ook niet al te best gesteld staat.

Terzake daarover onderhouden, verantwoordde zij zich, dat ieder staker, die behoeftig was, geholpen werd.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Java-Suikerindustrie.

In het 18 Nov.-Nr. van het Indische Leven vindt men een sterk verkleinde reproductie van een eenige vierkante meters beslaande schets, door den heer Hermann te Soerabaja gemaakt en op de Jaarbeurs te Bandoeng voor het eerst ten toon gesteld. Bij de aanschouwing treft het ons vooral, dat slechts 1/40 van het bebouwde oppervlak van Java met suiker is beplant, welk betrekkelijk klein gedeelte niettemin ruim 50 pCt. van de waarde van den Java-uitvoer opbrengt. „Dank zij ondernemingsgeest en energie van Westerlingen", zegt het slot van het bijschrift der plaat.

De Ned.-Indische Wetboeken.

Bij de N.V. Boekhandel Visser en Co. te Weltevreden verscheen: De Ned.-Indische Wetboeken en andere algemeene Verordeningen, bewerkt door Mr. J. J. de Vries (leeraar-directeur aan de Rechtsschool te Batavia) en Mr. J. Riphagen (leeraar aan genoemde school).

In een voorbericht deelen de bewerkers mede, dat hun werk een nooduitgave is; wanneer tijdig een bijgewerkte druk van een der bestaande, uitstekende verzamelingen van Lion en van Engelbrecht waren verschenen, of daarop alsnog binnen korten tijd had kunnen worden gerekend, zouden zij dien tijdroovenden arbeid niet hebben ondernomen.

Overigens draagt het werk de sporen van met groote haast te zijn afgeleverd, hetgeen de samenstellers trouwens zelf erkennen. Zoo is — om een voorbeeld te noemen — enkel de „Grondwet 1917" afgedrukt, zonder de „in eerste lezing vastgestelde wijzigingen". „In de betrekkelijke onvolledigheid der verzameling zal, zoo noodig, door eene aanvullende uitgave worden voorzien."

Het wil ons voorkomen, dat het Voorbericht, in zijn openhartigheid, niet zal medewerken om den uitgever een groot debiet te verzekeren, hoewel een prijs van ƒ 15 voor een boekwerk van bijna 1800 blz., voor den tegenwoordigen tijd alleszins billijk mag heeten.

Vischvangst op het eiland Sifika.

In het Dec.-Nr. van „Een vaste Burg is onze God" schrijft zendeling W. F. Schröder over een typische wijze van visschen door de bewoners van het eilandje Sifika (bij Poeloe Tello op de Westkust van Sumatra).

De hoofdzaken van dit eigenaardig gebruik, verhaald door een ooggetuige, laten we hier volgen, te meer omdat deze wijze van zeevischvangst weinig bekend schijnt te zijn; het artikel Visscherij in de Encyclopaedie van Ned.-Indië (deel IV), zwijgt er althans over.

......Het vischterrein strekte zich ongeveer 1 K.M. langs het strand uit, terwijl de hooge branding ongeveer 500 M. van het strand stond. Daartusschen stond de zee nu nog zoo hoog, dat een man tot ver boven de heupen er door moest waden. Van het strand tot aan de branding stelden de mannen, ruim honderd in getal en alle met lange stokken gewapend, zich op, telkens zoover van elkander, dat hun stokken elkaar nog even raakten. Eén K.M. verder vond dezelfde opstelling plaats. Al slaande in het water en het daarbij aan het noodige geschreeuw niet latende ontbreken, kwamen de beide rijen heel langzaam naar elkaar toe. Wat aan visschen daartusschen was kon niet meer weg. De branding zorgde er voor, dat de visschen niet naar zee konden ontvluchten. Toen de beide rijen elkaar tot op 100 M. genaderd waren, bleven allen staan en werd alleen door slaan en schreeuwen gezorgd dat geen visch de aldus ingesloten ruimte kon ontvluchten.

Intusschen werd achter een der rijen de eigenlijke val opgebouwd. Deze bestond in een muurtje van groote koraalstukken, in een cirkel opgebouwd, met ongeveer 5 Meter doorsnee. Het muurtje werd zoo hoog gemaakt, dat het nog een goed stuk boven water kwam. Aan den kant der mannen werd een opening van een M. gelaten, waarop als een trechter twee lange armen, eveneens van koraalstukken, uitliepen. Toen de val klaar was, opende de rei der mannen zich, tot ze aan beide kanten de armen bereikt hadden. Daarna begon men de ingesloten ruimte kleiner te maken. De visschen vonden een uitweg waar de rij verbroken was, maar kwamen daar in den trechter, die steeds nauwer toeliep en in de ronde omwalling eindigde. Toen er een school van wel 20 visschen ter grootte van groote schelvisschen in waren, werd de trechter even gesloten. Maar nauwelijks waren die met schepnetten er uit gehaald, of de menschen waren niet meer te houden. De mannen, die de ruimte insloten, sloegen en schreeuwden als razenden. Toen de trechter weer geopend werd, stroomden de visschen naar binnen, 10, 20, 30, 100, en geen kleintjes! grooter dan de grootste kabeljauwen. Met een klein prauwtje lagen wij aan den steenen wal. Maar nu werd het levensgevaarlijk. Beesten van 20 K.G. en meer beukten tegen het muurtje dat het hier en daar bezweek, anderen werkten zich over het muurtje heen en waren door geen twee man te houden. Had men nu rustig afgewacht en de beesten wat tot bezinning laten komen, dan had men ze in alle kalmte kunnen vangen, maar nauwelijks zagen de mannen de massa visch in den val, of ook zij klauterden over het muurtje om te grijpen wat ze grijpen konden. Hier had iemand een visch gespiesd, daar stonden twee anderen een groot beest met hun hakmes te bewerken om het machtig te worden. Men had het idee in oorlogstijd in een veroverde vesting te zijn..."

De Economist.

Prof. Mr. J. C. Kielstra wijdt in het Dec.-Nr. eene beschouwing aan den Ondernemersraad van Ned.-Indië en het belastingstelsel daar te lande. Als uitgangspunt neemt schr. de bekende Nota van Prof. Treub (voorzitter van genoemde vereeniging van belanghebbenden bij Indische ondernemingen), met de hoofdstrekking waarvan Prof. K. zich zeer goed kan vereenigen. „Op verschillende plaatsen in deze memorie blijkt het duidelijk, hoe men zich in ondernemerskringen bewust is niet alleen zich zelf te dienen, maar ook het algemeen belang, door het verhoogen van de productie, door het scheppen, speciaal in de kolonie, van een zeker maatschappelijk inkomen, dat zonder de diensten van deze ondernemersgroep met haar kapitaal niet zou zijn voortgebracht." De gebreken van den tegenwoordigen toestand op fiscaal gebied zakelijk te hebben aangetoond en den weg te hebben gewezen voor verbetering, is de groote verdienste van Prof. Treub's Nota, zegt de schr.

De Indische Mercuur.

No. 51. Berichten van de Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut No. 10. Enkele opmerkingen over de zgn. totaal-geraniolbepaling in citronella-olie, door Dr. A. W. K. de Jong en Dr. A. Reclaire. — De mozaiekziekte van de tabak, door Dr. B. T. Palm, besproken door Prof. Dr. J. Westerdijk. — Kederische Landbouwvereeniging (vergadering van 5 Oct. '22). — In- en uitvoer van Java en Madoera. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instit. geeft recente literatuur over de volgende onderwerpen: Aetherische oliën, boschwezen, looistoffen, specerijen, genees- en genotmiddelen, vruchten en groenten, voedings- en voedermiddelen.

Suikerwinning uit tropische palmen.

Verschillende palmsoorten, die in de tropen voorkomen, brengen een suikerhoudend vocht voort, dat door de inboorlingen gebruikt wordt ter bereiding van suiker en van

alcoholische dranken. Het jongste Nr. van het Bulletin of the Imperial Institute geeft een korte bespreking van den Nipa-palm, een soort, die men over groote uitgestrektheden aan de modderige riviermonden der Oostersche landen heeft te zoeken en welker cultuur voornamelijk op de Philippijnen wordt uitgeoefend. Het suikersap, of „tuba" wordt verkregen door den bloemkolf te verwijderen en het uit de wonde vloeiende sap te verzamelen. Door het einde van den stengel herhaaldelijk aan te snijden, kan de tap gedurende twee of drie maanden aanhouden en kan men gedurende dien tijd op een productie van 9 tot 10 gallons rekenen. Dit sap bevat ongeveer 15 pCt. suiker, welke men op ongeveer dezelfde manier verkrijgen kan als die welke uit riet wordt bereid, of die men kan laten fermenteeren ter verkrijging van alcohol. Men heeft berekend, dat men jaarlijks 28 cwt. suiker of 200 gallons alcohol van 95 pCt. verkrijgen kan van een acre met Nipa-palmen begroeid moeras. De boom komt op uitgestrekte terreinen voor in Britsch Noord-Borneo en de autoriteiten aldaar onderzoeken de mogelijkheid deze aan te wenden ter bereiding van suiker en alcohol, terwijl ook voor Malakka dit vraagstuk in studie is genomen.

De Bandoengsche Jaarbeurs.

De hr. W. Graadt van Roggen schrijft in zijn Jaarbeurs-Kroniek van het weekblad In- en Uitvoer (Nr. van 6 dezer):

De berichten omtrent de derde Bandoengsche Jaarbeurs luiden niet zeer rooskleurig. De vermakelijkheden moeten er, in verhouding tot de zakelijke belangen, een wel wat te ruime plaats hebben ingenomen. De eigenlijke jaarbeurs-inzendingen waren veel minder in aantal dan de vorige beurs; wat er was, moet echter een goeden indruk hebben gemaakt. De expositie van schilderijen, welke van de beurs deel uitmaakte, wordt zeer geroemd; helaas zette een stortregen de schilderijen-hal blank. Op de organisatie troffen wij in de Indische pers hier en daar aanmerkingen aan. De strijd met Soerabaja, dat Bandoeng als Jaarbeursstad concurrentie wil gaan aandoen, houdt de gemoederen bezig. Toch schijnen de financieele resultaten niet tegengevallen te zijn; op eene ledenvergadering van de Jaarbeursvereeniging werd n.l. medegedeeld, dat het loopende exploitatiejaar winstgevend was.

De Factorij was, naar het Bat. Nieuwsbl. uit Bandoeng verneemt, bereid de vierde Jaarbeurs te financieeren en daarom was besloten een aanvang te maken met de organisatie daarvan. Het is mogelijk, dat de Jaarbeurs zal worden vervroegd en verkort.

In het hoofdbestuur werden opgenomen de hh. Heel, Jasper en Leendertz. De hr. v. d. Waarden zal spoedig aftreden.

Verder bevat de Ind. Mercuur van 22 Dec. het volgende bericht:

De bij de Batavia-Vrachten-Conferentie aangesloten stoomvaartmaatschappijen hebben besloten, op de retourvracht van goederen, uitgezonden ten behoeve van de 4e N.-I. Jaarbeurs, een reductie van 50 pCt. te verleenen, mits de zendingen voorzien zijn van een verklaring van het bestuur, dat de goederen inderdaad van de jaarbeurs afkomstig zijn.

De Kon. Paketvaart Mij. stond reeds een vrachtreductie toe van 25 pCt. voor inzendingen uit Australië; de Java-China-Japanlijn verklaarde zich bereid dezelfde vervoersfaciliteiten te verleenen als voor de derde jaarbeurs, terwijl ook de S. S. hetzelfde toestond.

Ned.-Indisch Rubbertijdschrift.

15 Nov. '22. Latex droogmethode van Krank. — De situatie in den rubberhandel. — Ommekeer in de rubbercultuur? — Financieel overzicht. — Het rubberverbruik en de papierfabricage. — Plantagerubber van het fabrikantsstandpunt gezien (vervolg). — De Britsche maatschappijen in Ned.-Indië. — Hollandsche ondernemingsgeest.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 38. Huisvesting in Indië (vervolg). — De Merapi (in Sumatra) op, door Mevr. Lageman-Wiersma. — Het luchtverkeer een levensbelang voor den Indischen Archipel. — Indische herinneringen. Eerste dagen op Java, door Van der Lijke.

Ned. Indisch Rubbertijdschrift.

Nov. '22. Rubber als bestratingsmateriaal, door ir. W. Spoon. (Resultaten van genomen proeven in Engeland, in Kuala Lumpur, Singapore en Ceylon, waaruit blijkt, dat de idee om rubber als bestratingsmiddel aan te wenden, groote belangstelling vindt, al staan aan eene algemeene toepassing vooralsnog groote bezwaren in den weg, als hooge kosten en moeielijkheden met het bevestigen van het rubberplaveisel.) — Resultaten bereikt met oculaties van Hevea Brasiliensis op de onderneming Pasir Waringin; een bijdrage tot de vraag, in hoeverre aantal latex vaten en productiviteit raskenmerken zijn, door Dr. W. Vischer en L. Tas.

Mr. Herman Willem Daendels van 1808-1811.

De ijzeren maarschalk. Ziedaar de naam van den man, wiens bestuur over Ned.-Indië — in hoofdzaak over Java — feitelijk een soort interregnum heeft uitgemaakt. Zijn persoon en zijn bestuur acht de hr. H. A. Ritter (voor de lezers van het Kol. Weekblad geen onbekende) merkwaardig genoeg om er, in de Indische Post van 18 Nov., een herinnering aan te wijden.

Jaarboek van het Mijnwezen in N. O. I.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen het eerste gedeelte der Verhandelingen (48e jaargang, 1919) van het Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië.

Het opent met een zeer fraai portret van den mijn-ingenieur Daniel de Jongh Hzn. († 31 Aug. 1919 te Soekaboemi) gevolgd door zijne levensbeschrijving door ingenieur W. Godefroy. — Overigens bevat het werk: Geologische overzichtskaart van den N. O.-I. Archipel. Toelichting bij blad I (Noord-Sumatra) en blad VII (Tapanoeli enz.), door Dr. J. Zwierzycki. — Ertsonderzoekingen in Atjeh en Onderhoorigheden. Samengesteld naar de verslagen van de mijn-ingenieurs P. J. Jansen, B. B. Lindberg en H. Wolvekamp. — Verslag over het onderzoek der tertiaire petroleumterreinen ter Oostkust van Atjeh. Samengesteld door den mijningenieur C. W. A. P. 't Hoen. — Verslag over een geologische verkenning van het jong-tertiaire gebied van Noordwest Atjeh. Naar de onderzoekingen van den mijningenieur W. J. Twiss en den geoloog Dr. J. Zwierzycki, samengesteld door Dr. J. Swierzycki. — De bij dit deel behoorende atlas met kaarten is vermoedelijk nog niet verschenen.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

De Redactie van dit tijdschrift gaat voort met het inhalen van den achterstand. We ontvingen thans: Deel 113, afl. 10—12 (1919), waarin een verhandeling van Mr. C. C. van Helsdingen Jr. over juridisch hooger onderwijs en van Mr. J. S. Thieme over „Priesterrechtspraak in verband met Mr. B. ter Haar's verhandeling". — Deel 114, afl. 2e serie 1920. (Hierin: Een vraag van het particuliere landerijenreglement, West-Tjimanoek, door A. J. G. Maclaine Pont, en Lichte misdrijven, door B. Ter Haar Bzn. — Deel 114, afl. derde serie 1920 (Artikel 75 en 109 Regeeringsreglement, door C. C. v. H. — Wederspannigverklaring, door H. van Wageningen. — De bevoegdheid ter zake der ontbinding der arbeidsovereenkomst, door A. J. G. Maclaine Pont. — Deel 116, afl. 5 (begin derde serie) 1921. — Deel 116, afl. 6 (slot derde serie) 1921. In beide laatstgenoemde afl., verschenen Oct. en Nov. '22, alleen jurisprudentie.

Publicaties Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat.

Afl. 31 van den loopenden jaarg. (geheel in het Engelsch uitgegeven) bevat: The Netherlands-Indies Agricultural Syndicate; its objects and its organisation. — Prof. M. W. F. Treub on taxation in the Dutch East Indies (vertaling van Prof. Treub's bekende Nota). — Translated exerpt from the Annual Report of the President of the Java Bank.

* * *

Zelfladende zuigbaggervaartuigen „Sumatra", „Borneo" en „Celebes", bestemd voor de verbetering van den toegang tot de haven van Belawan (Deli), door ir. F. Smit. (De Ingenieur, 23 Dec. '22).

Op zoek naar oermenschen, door Pater H. Geurtjens (Annalen Missiehuis Tilburg, Jan. '23).

De Kon. West-Indische Maildienst. (Ons Element, 16 Dec. '22).

De Locale Raden ordonnantie in den Volksraad, door G. de Raad. — Bemoeienis inzake het vraagstuk der Volkshuisvesting door de Gemeente Medan (vervolg). — Decentraliana (Makassar. Voorstel van den Gouverneur aan de Regeering om het voorzitterschap van den Gemeenteraad voorloopig op te dragen aan den assistent-resident van Makassar). (Locale Belangen, 16 Nov. '22).

Welke roeping heeft de Zending tegenover den toenemenden invloed van het Mohammedanisme in Ned.-Indië, door D. Bakker. (De Macedoniër, Dec. '22).

Departement van den Landbouw in Suriname. Verslag over het jaar 1921. (Paramaribo, J. H. Oliviera).

In memoriam F. E. Braches, 10 Aug. 1844—12 Nov. 1922, door G. Hennemann. — Nias voorheen en thans (slot). — Opening van de Koningin Emmaschool te Solo (slot). — Treub's oordeel over Indië's geldelijk beheer (slot). (De Banier, 17 Nov. '22).

Suriname.

Onder het hoofd *„Journalistiek bezoek"* schrijft *„De West"* van 24 November:

„Als Dr. Van Blankenstein, zooals zijn plan is,

Dinsdag van uit Nickerie de terugreis naar het Moederland aanvaardt, zal hij juist 47 dagen in de kolonie hebben vertoefd. Dit is zeker niet lang voor een studie van de toestanden in een vreemd land. Wie hem echter aan het werk heeft gezien, zal moeten erkennen, dat hij den tijd nuttig weet te besteden. Aan een zeldzaam uithoudingsvermogen paart hij een bijzondere gave om tot de kern der zaken door te dringen. Men staat telkens verbaasd over zijn juisten kijk op toestanden en personen, die hij nog maar pas heeft leeren kennen. Wij voor ons zijn dan ook overtuigd, dat zijn „studie” nuttige vruchten voor de kolonie zal dragen.

Voor Suriname geldt in hooge mate: onbekend maakt onbemind. Wie zich met eigen oogen van de toestanden hier overtuigt, vraagt zich verbaasd af, hoe het toch komt dat daarbuiten zoovele verkeerde voorstellingen omtrent de kolonie gangbaar zijn? De invloed van de eigen pers reikt niet ver genoeg om die wanvoorstellingen met succes te bestrijden. Daarvoor is de medewerking noodig van de groote pers in Nederland. En daarom zijn wij zoo verheugd, dat een vertegenwoordiger van die pers — en zeker niet de eerste de beste — eenigen tijd in ons midden heeft vertoefd.

Het was de wensch van den Gouverneur, dat de groote pers zich in meerdere mate het lot van de kolonie zou aantrekken. Die wensch is door de Nieuwe Rotterdamsche Courant beantwoord met een breed gebaar: zij zond ons eens harer bekwaamste medewerkers, om zich op de hoogte te stellen van de toestanden. Wij hopen, dat als gevolg van het bezoek, de kolonie in de toekomst een vriend te meer zal tellen in het Moederland.

Vraagt men den heer van Blankenstein, wat zijn plannen zijn, dan antwoordt hij bescheiden: ik zal trachten een steentje bij te dragen om meer belangstelling op te wekken voor de kolonie. Welnu, dit is misschien de beste dienst, dien men op dit oogenblik aan de kolonie kan bewijzen. De belangstelling van Nederland is tot dusverre zoo eenzijdig gericht geweest naar de koloniën in het Oosten, dat het tijd wordt om nu eens den blik te wenden naar het Westen.

De beschouwingen van den heer van Blankenstein zullen in Suriname zeker een aandachtig oor vinden, ook waar hij zich mocht begeven in een critiek, die wellicht voor ons niet altijd even aangenaam zal zijn. Het kan niet anders dan nuttig voor ons zijn, wanneer een onpartijdig *outsider*, die veel van de wereld heeft gezien, ons op onze fouten wijst.

De heer van Blankenstein heeft in zijn kort verblijf alhier het bewoonde gedeelte van de kolonie vrijwel afgereisd”... (Volgt een opgave van de reizen).

......„In Paramaribo bezocht hij alle gouvernementeele departementen, verschillende openbare en bijzondere scholen, de voornaamste zieken-inrichtingen, de vlechtscholen, de ondernemingen Kersten, het etablissement der Balata Compagnie Suriname, de redacties der nieuwsbladen, enz. Te Lelydorp maakte hij kennis met het werk der Rockefeller Foundation. Veel werk werd gemaakt van het bezoeken van vestigingen van Indianen en Boschnegers. De spoorweg werd bereisd tot het eindpunt Dam. Bij een bezoek aan het grensdistrict Albina, werd een uitstapje gemaakt naar den Franschen kant en kennis gemaakt met het Fransche strafsysteem en de toestanden die aldaar heerschen, een en ander in verband met de voor ons zoo belangrijke wegloeperskwestie. Ook op Forestière, het etablissement der mislukte Tiffany-onderneming, werd een kijkje genomen.

Te midden van dit alles vonden aanhoudend conferenties plaats met allerlei belangengroepen: planters, industrieelen, vertegenwoordigers der ambtenaren-organisaties, vertegenwoordigers van het kleinbedrijf in goud en balata, kleine landbouwers, enz. Met de leden der Koloniale Staten werd een bespreking gehouden ten huize van den voorzitter.”

......„De heer van Blankenstein verklaarde ons met de aangenaamste indrukken te vertrekken. Hij heeft van hoog tot laag de meest mogelijke medewerking ondervonden, ook in den vorm van schriftelijke mededeelingen, die soms van veel belang waren, en ook aan de Surinaamsche gastvrijheid bewaart hij de aangenaamste herinneringen.”

Tot zoover *„De West”*.

Wij hebben er prijs op gesteld het artikel bijna in zijn geheel ter kennis van onze lezers te brengen. Toen wij van de voorgenomen reis van Dr. van Blankenstein hoorden, schreven wij in dit blad o.m.: „Dat een zoo voortreffelijke reporter en fijne opmerker een reis naar Suriname wil voegen bij zijne vele andere reizen, moet zeer toegejuicht worden. Wij hebben in de laatste jaren onderzoekers van diverse pluimage in de kolonie gehad, maar nog geen journalist. Wij zien interessante lectuur over Suriname in het groote blad (de Nieuwe Rotterdamsche Courant) tegemoet. Men zal Dr. van Blankenstein zeker een waardige ontvangst bereiden. Dat is aan de Surinamers goed toevertrouwd. En zonder twijfel zal iedereen medewerken om zijn studiereis zoo vruchtbaar mogelijk te maken.”

„De West” schrijft nog: „Dr. van Blankenstein wordt de laatste dagen druk „uitgegeten”. Woensdag bood de pers hem een afscheidsmaal aan, hedenmiddag dejeuneerde hij bij den voorzitter der Koloniale Staten en van avond wordt een groot afscheidsmaal gegeven ten Gouvernementshuize, terwijl ook tal van particulieren zich niet onbetuigd lieten.”

„Suriname” van 24 November vertelt, dat op den persmaaltijd uitsluitend Surinaamsche gerechten werden aangeboden. Het menu zal elken Surinamer doen watertanden...... maar men heeft de „kraboehoso” vergeten. Of waren er toen geen krabben?

* * *

Den 24en November is de langverwachte Sampaio Correia, het watervliegtuig dat van New-York naar Rio de Janeiro vliegt, te Paramaribo aangekomen.

* * *

In *„De West”* van 24 November lezen wij nog: „Naar wij vernemen is telegraphisch bericht ontvangen, dat de heer Kann er in geslaagd is in de Vereenigde Staten een maatschappij te vormen met 2½ millioen dollars kapitaal, voor ondernemingen in Suriname.”

* * *

Naar aanleiding van de geschriften van den heer Pyttersen vestigen wij de aandacht op het juist ontvangen verslag over het jaar 1921 van het Departement van den Landbouw in Suriname. Daarin komt een interessant hoofdstuk voor over machinale grondbewerking, waaruit blijkt dat men doende is in die richting ernstige proeven te nemen. De proeven met aanwezige en nieuw ontvangen tractors zijn belangrijk. De conclusie luidt: „De ondervinding met machinale grondbewerking in Suriname heeft nu geleerd, dat er geen twijfel bestaat of machinale grondbewerking zal hier even goed kunnen voldoen als in het buitenland, doch er blijven nog moeilijkheden te overwinnen, die speciaal eigen zijn aan bodem en klimaat van Suriname. Er behoeft geen twijfel te bestaan, dat deze moeilijkheden geleidelijk, door ervaring en verbetering in de techniek overwonnen zullen worden en dat ook in Suriname de landbouw, welke thans nog met de meest primitieve middelen gedreven wordt, met behulp van moderne werktuigen in nieuwe banen kan worden geleid.”

* * *

„De West” van 21 November schrijft over de Lockart Cottle-expedition:

„Sedert drie weken ligt in onze haven (Paramaribo) een klein schoenerjacht, de Malaya, met een equipage van ongeveer zes man.

Aan boord van het schip bevindt zich dr. Lockart Cottle met zijne echtgenoote, uitgezonden door het Britsch Museum voor Natuurlijke Historie. Het doel van de expeditie is om planten, dieren, enz. in West-Indië te verzamelen.

De heer en mevrouw Cottle hebben reeds een eerste reis voor dit doel ondernomen. Zij zijn per motorboot de Saramacca opgevaren tot de Poika-savana. Over die savana zijn zij te voet gegaan naar de Coesewijne, ter hoogte van de Goliathkreek. Van dit punt zijn zij met een corjaaltje, van Indianen, de Coesewijne afgevaren naar de Coppename. Daar het corjaaltje geen voldoende gelegenheid bood om de zeepunt naar de Saramacca om te varen — en hun eigen motorboot op zich liet wachten — besloten zij om te trachten in het district Coppename een grooter boot te vinden. Tot hun geluk ontmoetten zij echter de motorboot van den districts-commissaris, die zoo welwillend was de natuur-onderzoekers te brengen naar post Groningen, van waar zij konden telefoneeren om hun eigen motorboot.

Vermoedelijk zal binnenkort een tweede reis worden ondernomen. Hoe lang de expeditie hier nog zal vertoeven, kon men ons niet mededeelen. Dit zal afhangen van berichten die men wachtende is. De eerste weken zal echter het vertrek nog niet plaats vinden.

Het schoenerjacht Malaya wordt zoowel door zeil- als stoomkracht voortbewogen."

Curaçao.

Begrooting.

De Tweede Kamer heeft Vrijdag 22 December de behandeling der West-Indische begrootingen van de agenda afgevoerd. Gelukkig maar. Dit verhoogt althans de kans eener minder onbehoorlijke behandeling dan verleden jaar plaats vond. En het antwoord op de vragen van den heer Ter Hall zal nu ook zoo lang niet kunnen uitblijven, dat de gebeurtenissen van 17 Juli l.l. van het debat teruggehouden worden. En dat is maar wat goed, want het wordt tijd, dat de toestanden in Curaçao eens grondig onder de oogen gezien worden. Dat blijkt ook uit het wederantwoord op de vragen over het antagonisme tusschen officieren en burgerij. De commissie van rapporteurs heeft blijkbaar, evenals wij deden, zich geërgerd aan hetgeen de Minister over de mogelijkheid van een onderzoek naar de bedoelde feiten in de Memorie van antwoord neerschreef en de bedoeling van de desbetreffende vraag verduidelijkt. Drie dagen later kwam het antwoord: „Op grond van een dezer dagen van den Gouverneur van Curaçao ontvangen schrijven kan de ondergeteekende thans mededeelen, dat de door het lid der Kamer den heer Ter Hall gestelde vraag nopens het bestaan van een groot antagonisme tusschen de op Curaçao gedetacheerde officieren van het Indische leger en de Curaçaosche burgerij ontkennend moet worden beantwoord." Hiermee is dus gezegd, dat feiten, als hier bedoeld, niet bestaan. Tenminste, dat zegt de Minister te kunnen meedeelen op grond van een tusschen 12 en 18 December (eerstgenoemde datum is die van de M. v. A. en als de minister 't toen al geweten had, zou de daarop betrekking hebbende zin in de M. v. A. natuurlijk anders geluid hebben) van den Gouverneur ontvangen schrijven. Er ware misschien reden den Gouverneur eens een onderzoek te vragen!

Aan het uitstellen der begrootingsbehandeling is wellicht niet vreemd, dat een tweetal amendementen zijn voorgesteld van socialistische zijde, n.l. om de verhooging der kosten van volksfeesten enz. op 31 Augustus a.s. te laten vervallen en om het onderhoud van wegen te verhoogen met ƒ 34.800.—, zooals het was vóór de Nota van wijzigingen van den minister. Het eerste amendement is een weinig groot gebaar, dat nochtans het voordeel heeft, dat het de Curaçaoënaars prikkelen kan om te toonen, wat ze zelf voor die herdenking over hebben; wat het tweede amendement betreft, komt het ons voor dat men hier de gegevens mist om te kunnen beoordeelen, of het uitgetrokken bedrag nu juist met ƒ 34.800.— moet worden verhoogd.

De film „Nederland".

La Cruz heeft een uitvoerig verslag van de vertooning van dezen film, Maandagavond 13 Nov. l.l. op het Brionplein. Eene groote menigte heeft van de vertooning kunnen genieten en alles was keurig geregeld, zoodat het verkeer geen stoornis ondervond. Ook in de scholen en op Scherpenheuvel heeft eene vertooning plaats gehad.

Salarisherziening.

Wij lezen in de *Amigoe di Curaçao* over de zitting van den Kolonialen Raad van 6 Nov. l.l.:

„Het tweede punt van de Agenda was de voorlezing van een brief van den Gouverneur, waarin deze zijn inzichten meedeelt nopens de nieuwe regeling der salarissen en de punten aangeeft, waarin hij in *zijn* nieuwe regeling der salarissen denkt af te wijken (en dit motiveert) van de regeling door den Raad voorgesteld.

De Voorzitter, hoewel betreurende, dat die salaris-regeling niet bij de behandeling der laatste begrooting haar beslag heeft gekregen, dankt den Gouverneur, dat hij, zooals uit deze missive blijkt, toegegeven heeft aan den zachten drang van den Minister. Deze tegemoet komende houding van den Gouverneur beschouwt spreker als een waarborg om tot een gunstige oplossing te komen van deze reeds zoo lang hangende regeling der salarissen."

Wij zijn benieuwd naar de nieuwe regeling.

Loodsgeldenverordening.

De directeur der *Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij* heeft een spoedvergadering van den K. R. verzocht tot herziening van het besluit in zake de loodsgelden. Zoo iets gaat natuurlijk niet.

Voz di pueblo verdedigt de opschorting der afkondiging door de Regeering en verwacht vernietiging der verordening.

Cur. Petroleum Mij.

In de afgeloopen maand October zijn door de verschillende oliebooten van de *Isla* in het geheel 45 reizen naar Maracaibo gemaakt tot aanvoer van ruwe olie.

De sleepboot *Atlas* is ter reparatie naar Holland vertrokken, maar zal na terugkeer tevens een nieuwen ijzeren lichter vandaar meebrengen.

Naar het schijnt is de aanvoer van ruwe olie uit Maracaibo nog steeds onvoldoende, want er worden uit Holland nog 6 andere tankbooten verwacht. *A. d. C.*

Red-D" line.

De „Red-D" line heeft een Noordsche stoomboot aangekocht, die als invaller zal moeten dienen voor buitengewone reizen op het traject tusschen New-York—Curaçao en Venezuela. *A. d. C.*

Onze Scheepvaart.

De *Amigoe* schrijft:

Het is opmerkelijk, dat ook in de afgeloopen maand October zoowel zeil- als stoomvaart weer een *even groot* aantal schepen (102) binnen onze haven gebracht hebben juist als in de maand September. Terwijl het aantal stoomschepen blijft toenemen, kan men nog niet zeggen, dat het aantal zeilschepen vermindert. Wij zouden haast gelooven, dat de zeilvaart zich begint te herstellen, allhans dat de malaise schijnt te wijken Wij zijn benieuwd wie op het einde des jaars den wedstrijd zal winnen? Zeil- of stoomschepen.

De lijst van *zeilvaart* toont duidelijk, hoe de vroeger zoo drukke vaart van zeilschepen op Maracaibo verloopen en feitelijk is doodgedrukt, door de concurrentie met de kleine stoomschepen. In de afgeloopen maand kwam maar één zeilschip van Maracaibo onze haven binnen, terwijl vroeger in den goeden tijd gemiddeld bijna elken dag een bark van Maracaibo binnen kwam.

De Curaçaosche Sportvereeniging.

Deze Vereeniging, die reeds eigenares is van de prachtig aangelegde Tennis banen op Scharloo, loopt dezer dagen met nog grootschere plannen rond. Zij is niet meer of minder van plan dan om hier op Curaçao op de terreinen van *Mundo Nobo* een echt *Stadion* op te richten, waarin plaats is voor twee volslagen voetbalvelden. Zij tracht tegen

een bepaalden huur- of koopprijs eigenares te worden van dit terrein op *Mundo Nobo*, doch zal daartegenover ook de plicht op zich nemen dit terrein in perfekten staat te brengen, behoorlijk af te sluiten, er een vaste tribune (in beton) voor betalende toeschouwers te bouwen, met afgerasterde ruimte voor minder betalenden, zelfs een gedeelte vrij te houden voor gratis bezoekers. Elke behoorlijk georganiseerde voetbalclub zou op die banen vaste dagen worden aangewezen om zich op die banen te oefenen.

Binnenkort zullen deze plannen worden uitgewerkt, zoodat wij spoedig er meer van zullen hooren. (*A. d. C.*)

17 Juli.

Het vonnis der oproermakers luidt 9, 7, 6, 5, 3½ (4 pers.) en 3 (3 pers.) jaren, met aftrek van voorarrest en wat drie beklaagden betreft met openbare tewerkstelling. De volgende week hopen wij nog iets over de motiveering van de strafmaat mee te deelen. Die is lang niet malsch.

Uit den Verren Vreemde.

Om den gouden hoorn.

Een goed diplomaat moet overtuigd zijn van zijn overredingskracht. Wanneer de drie diplomaten samen zijn, die zich als de meest geslepene van Europa's diplomatie beschouwen, moeten zij wel overtuigd zijn van het onweerstaanbare van hun overredingsvermogen. De leiders der Turksche nationalisten konden in Turkije baasspelen, door hun succes over 't paard getild, konden zij zich verstouten van Angora uit een toon aan te slaan alsof zij ook de overwinnaars in den grooten oorlog aandurfden, maar wanneer Siki tegenover Carpentier in den ring kwam, zou hij wel gauw zijn minderheid moeten erkennen. — Och, hoe komen wij zoo in de bokswereld verzeild! Zoodra vertegenwoordigers van Angora zich te meten zouden hebben met de bloem der westersche diplomaten, zouden zij zich spoedig klein moeten gevoelen. Om de mislukte Sèvres-vrede, naar de vernieuwde omstandigheden, in een werkelijke bevrediging van den Oriënt om te zetten, zou 't dan ook wel voldoende zijn een conferentie te beleggen, waarin de geallieerden hun inzicht aan de Turken hadden kenbaar te maken omtrent de verhoudingen in het Nabije Oosten. De Turken waren niet zoo heel gemakkelijk tot het houden van die conferentie te krijgen. 't Was of de Kemalisten ook wel iets voelden van het gevaar der begoocheling, dat minder ervaren onderhandelaars in den verren vreemde liepen. Zij trachtten de conferentieplaats dicht bij Angora te doen kiezen. De vele bezwaren, ingebracht tegen de door hen voorgestelde steden, deden hen ten slotte toegeven. Lausanne, in het neutrale Zwitserland, mocht den kring worden, waar de wereldkampioen Lord Curzon en de nog weinig bekende Ismet pacha om den prijs zouden dingen. Of neen, zoo stond 't eigenlijk niet; waar uitverkoren diplomaten als de Britsche minister van buitenlandsche zaken, de bekwame Fransche vertegenwoordiger Barbère, de ijverige Italiaansche Garroni, als eerste rangs krachten, nog bijgestaan door den beruchten Griekschen voorvechter Venizelos, en door leidende persoonlijkheden uit de Balkanstaten, voor enkele nummers bovendien nog versterkt door vertegenwoordigers van alle staten, die meenen eenig belang in de Oostersche kwestie te verdedigen te hebben en die door de geallieerden als medestanders beschouwd worden, waar deze allen te zamen zouden optreden tegen den Turk, als eenling.

Lausanne heeft Ismet pacha zoo nu en dan onder de hypnose gezien van de zich op hem concentreerende starblikken, maar hij worstelde tegen de suggestiewerking en wist er zich telkens weer aan te onttrekken. Dan zette hij zich weer schrap tot den reëelen worstelstrijd en hierin heeft hij zich met een onverflauwd zelfbewustzijn staande gehouden. Van verre riep Angora hem telkens tot dit bewustzijn op. Van nabij hebben Russische vertegenwoordigers bij hem de rol vervuld van Mephisto, Faust aanmoedigende en steunende in zijn strijd, maar de geallieerden hadden in de Vereenigde Staten van N. Amerika ook een helper ter zijde, die zich alleen weer even sterk voelde als al de Europeesche heeren te zamen.

Toen de president van den Zwitserschen bondsraad, Dr. Haab, in November de conferentie opende, meende hij gerust de verwachting te kunnen uitspreken, dat de beklonken vrede tusschen Turkije en de geallieerden aan de wereld als kerstgeschenk zou geschonken worden. De zich verwikkelende moeilijkheden deden deze verwachting prijsgeven, maar men rekende tegen 20 December toch wel zoover gereed te komen, dat omtrent de hoofdpunten overeenstemming verkregen zou wezen; gerust zou ieder dan in eigen kring Kerstmis kunnen gaan vieren, om in 1923 spoedig weer bijeen te komen ter bezegeling van den vrede. Ook zoo is 't echter niet gekomen, al bracht 20 December weer een *up* voor de zeeëngten-commissie. Bij alle punten, die ter tafel kwamen, deed zich ongeveer eenzelfde verloop voor. De voorstellen der geallieerden hielden in sterke mate rekening met de Turksche wenschen, zij werden ingediend met de verzekering, dat Engeland, Frankrijk en Italië volkomen accoord gingen en vast besloten waren er niet op te kunnen laten afdingen. De Turksche tegenvoorstellen verklaarden die der geallieerden voor onaannemelijk, aangezien Turkije er in gedacht werd als in de positie van een minderwaardige, of van een overwonnene. Angora wilde een geheel vrij en onafhankelijk Turkije en stelde dienovereenkomstig zijn eischen. Werd bij de behandeling in de betrokken subcommissies op 't een en ander punt door Ismet wat toegegeven, dan gaven Curzon, Barbère, Garroni als om strijd loftuitingen ten beste en haastten zij zich hunnerzijds ook nog meer tegemoetkoming te toonen. De pers riep als in koor: wat gaat 't toch goed, het gewenschte einde is nabij. Maar steeds had Ismet er één noot tusschendoor geworpen, die men liever niet hooren wilde en waarvoor men zich maar doof hield. Dood te zwijgen was deze zoodoende echter niet; ze werd òf voor later bewaard, òf aan een permanente commissie overgedragen, òf aan den Volkenbond ter verdere bereddering toevertrouwd, oplossingen, die in practische beteekenis, wat de kans op spoedige afdoening betreft, niet veel verschillen. Was dit verschuiven of onafgedaan laten bepaald niet mogelijk, dan werd wat tegen gesputterd, en onder herhaalde verklaring van „nu heusch de uiterste concessie te doen" nog wat toegegeven. Ismet juichtte dan niet, dankte dan niet, maar klaagde over onwrikbare koppigheid van zijn tegenpartij, die maar niet wilde toegeven.

Willen de geallieerden met hun concessies *jusqu'au bout* gaan, instede van *jusqu'au but*, dan zal misschien een vredesverdrag te verkrijgen zijn, doch een waarmede geen hunner in zijn hart vrede heeft. Zijn zij hiertoe niet bereid, wat dan? Ja, wat dan? Geen oorlog en geen vrede? De conferentie te Lausanne zal, meenen wij, in elk geval een nederlaag worden van de vele Europeesche diplomaten tegenover den eenen Turk.

Zagen wij de nieuwe maan wassen tot vol, en weer door een nieuwe heen groeien, boven Lausanne bleef zij, als in het Turksche wapen, in het eerste kwartier staan.

De grensbepaling voor het Turksche gebied in Europa vond haar oplossing, door de Maritza, met een neutrale zône ter weerszijden, als scheiding aan te nemen tusschen Oost-Thracië, dat Turksch zou worden, en West-Thracië, dat Grieksch zou blijven. De Turken gingen hier in beginsel niet tegen in, maar vroegen eerst toch een volksstemming in West-Thracië. Alle anderen verzetten zich hiertegen. Intusschen kwam West-Thracië zelf in opstand om den Turkschen eisch kracht bij te zetten. De oplossing der territoriale kwestie in Europa is nu maar aangehouden. Krijgen de Turken hun zin, dan is de Maritzagrens een fictie; krijgen zij hun zin niet, en mochten zij desalniettemin het vredesverdrag teekenen, dan blijft West-Thracië in opstand en zal de Maritzagrens evenmin den vrede hebben gebracht. Ook de grensregeling met 't koninkrijk Irak (petroleumgebied van Mossoel) is uitgesteld. De begrenzing van 't Turksche gebied in Azië wil de Lausannesche conferentie overigens overdragen aan de bij elk grensgebied direct geïnteresseerden.

Angora wenscht den Griekschen patriarch uit Konstantinopel te zien verhuizen, Griekenland wil hiervan niet hooren. Staat de conferentie er beter voor wat de kwestie der capitulaties betreft? Eerst maakte Ismet bezwaar tegen 't laten meespreken van die mogendheden, welke in den oorlog niet betrokken zijn geweest en derhalve ook buiten het vredesverdrag moeten blijven. Dit was een inleiding tot het toelaten van Rusland, dat door de geallieerden buiten de besprekingen van de eigenlijke vredesconferentie gehouden werd en alleen, nadat de vrede beklonken zou wezen, zou mogen meespreken over de regeling van de vaart door de engten, die de Middellandsche zee met de Zwarte zee verbinden. Nadat de geallieerden erkend hadden in te zien, dat de behandeling van deze kwestie niet zou zijn los te maken van de bepalingen, welke in het vrederverdrag over de positie en de verhoudingen betreffende de zeeëngten zijn te formuleeren, werden de Russen in naam nog wel buiten de vredesonderhandelingen gehouden, doch werd de kwestie van den doorvaart al vast dadelijk aan de orde gesteld, zoodat de Russen hiervoor aan het woord mochten komen. Turkije stapte nu ook heen over de bezwaren eerst tegen het aanzitten van de gewraakte vertegenwoordigers aangevoerd. Maar bij de eerste zitting, waarbij, behalve België, ook Nederland, Spanje, Noorwegen, Zweden en Denemarken vertegenwoordigd waren, kwam Ismet er tegen op, dat de capitulaties besproken zouden worden, deze toch zijn a f g e s c h a f t verklaard, en bestaan dus niet meer. De voorzitter der subcommissie Sir Horace Rumboldt, mocht er in slagen de rechtspraak over vreemdelingen in Turkije, los van de capitulaties, zooals deze bestaan hebben, tot een onderwerp van beraadslaging te maken. Turkije bleef zich

op 't standpunt stellen, dat het binnen zijn gebied zelf zou weten te doen wat het noodig acht ter verzekering van den rechtstoestand van vreemden. Het ziet geen reden in om verder te gaan dan hetgeen voor de andere Balkanstaten reeds in overeenkomsten is vastgelegd. Zullen de Europeesche staten en Amerika ten slotte hiermede genoegen nemen?

Voor de bescherming van de minderheden stelden de Turken zich eveneens op het standpunt, dat deze hun moet worden toevertrouwd en overgelaten. Kwam Curzon in zóó krasse termen hiertegen op, dat hij zelfs met het afbreken der conferentie dreigde en vond hij den Amerikaanschen woordvoerder Child hierbij aan zijn zijde, Ismet toonde zich verontwaardigd over de beschuldiging van Turksche wreedheid. De Turken hebben het goed voor met alle ingezetenen, maar de minderheden zijn vaak zoo onverstandig van zich te laten opruien, en dan kan het noodig zijn hen tot rede en gehoorzaamheid te brengen, waarbij dan wel eens een onschuldige mee tot slachtoffer wordt; waar doet iets dergelijks zich niet voor? Turkije wil praten over betere waarborging van de veiligheid dier minderheden, mits zijn souvereiniteit onaangetast blijve. Gaarne goede raad, maar geen inmenging. Blijde met deze tegemoetkoming, spraken de Europeesche diplomaten weer van een succes.

Bij het verdag van Sèvres was aan de Armeniërs, een der groepen van de minderheden, een eigen land toegewezen. „Dat nooit!" verklaarde Angora. Nu ja, een eigen natie behoeft 't ook niet ten volle te wezen, maar een eigen tehuis binnen het Turksche gebied, vroeg men dan toch. Altemaal scheuring in ons nieuw opgezet Turksch rijk, bracht Angora hiertegen in, Turkije zal ook de Armeniërs beschermen, als zij zich maar goed gedragen. 't Uiterste waartoe Turkije kan gaan is het verleenen van rechten, zooals die in Polen de Oostzeelanden, Roemenië, Griekenland, Tsjecho Slowakije, Servië en Albanië voor de minderheden aangenomen zijn.

Het vraagstuk van de minderheden zou, meende men, kunnen overgaan in handen van de permanente commissie voor de minderheden van den Volkenbond.

Voor de uitwisseling van de krijgsgevangenen, voor de emigratie van de vreemdelingen, voor de behandeling van de vluchtelingen, is evenmin een practische oplossing gevonden, hiervoor is bij den Volkenbond een reddingsplank gezocht. Wij hebben nu even in herinnering te brengen, hoe Angora tegenover dien Volkenbond staat. Eigenlijk wederkeerig geenszins vriendschappelijk. De Volkenbond heeft Kemalpacha lang als een rebellenleider beschouwd. De Volkenbond wil de vijanden der entente slechts als lid laten toetreden na beproefde boetedoening, Turkije zou dus in genade ontvangen moeten worden. De Nationalistische vergadering te Angora, nu gevlijd en uitgenoodigd, toont zich volstrekt niet happig op toetreden tot den Volkenbond, en maakt zoo het vinden van een tusschenweg meermalen nog moeilijker. Voor de oplossing van het Dardanellenvraagstuk heeft men het toezicht vanwege dien bond dan ook al moeten uitschakelen.

Vóór Kerstmis hadden juist de onderhandelingen over deze netelige kwestie het „up" opgeleverd, waarop wij boven doelden en dat in elk geval 't voordeel heeft gebracht, velen „a merry Christmas" te bezorgen. Dit vraagstuk heeft zich meer dan eenig ander onderdeel in de algemeene belangstelling mogen verheugen. Heeft de deelneming van de Russen, onder de leiding van Tsjitsjerin, hiertoe in niet geringe mate meegewerkt, afgescheiden van de bolsjewikische propaganda-uitingen, wekt hier toch veel de warme belangstelling van de geheele wereld. Zal men de Zwarte Zee tot een afgesloten binnenzee laten worden, waardoor Rusland deze tot een onder zijn suprematie staand binnenmeer zou kunnen maken? Zal men de vaarwaters, die tusschen Turksche kusten loopen, maar internationale kanalen zijn, als Turksch erkennen? Zullen de oevers militair Turksch gebied mogen zijn, of internationaal verdedigd en beschermd gebied, of gebied dat door niemand in staat van verdediging gebracht mag worden? Aan wie over de te nemen beschikkingen te waken? Welke stelling aan Konstantinopel, nog altijd de hoofdstad van Turkije, toe te denken?

Toonde Ismet ten opzichte van deze, en daarmede in verband staande onderdeelen van het zeeëngtenvraagstuk, aanvankelijk, in overeenstemming met het Sowjetinzicht, de neiging om eenvoudig te stellen: „Turkije wil hier zichzelf baas zijn en zal weten wat te doen en te laten", de Turksche vertegenwoordiger heeft zich blijkbaar laten overtuigen, vooral door de inmenging van Child, dat het Turksche standpunt eigenlijk een machtsbrief en een vrijbrief voor Rusland insloot en daarmede een bedreiging van het Turksche belang zelf.

In Lausanne zijn Tsjitsjerin en Ismet nadien verder van elkander af blijven staan. Van Moskou uit is op Angora ingewerkt, waardoor Ismet ook wel weer eens een zwaai naar het Russische inzicht genomen heeft, maar momenteel meent het koor der Europeesche diplomaten toch in een hoerah-stemming te mogen zijn.

Overeenstemming is verkregen over het ontmantelen van kuststrooken en eilanden, over doorvaart van koopvaardij- en oorlogsschepen; de geallieerden hebben weer veel prijs gegeven, zoo de strenge eischen der commissie van toezicht, zoo vrijwel elke bemoeienis van den Volkenbond, maar weer hebben de Turken toch eischen in voorbehoud gesteld. Zoodoende moeten o.a. de bevoegdheden der internationale commissie nog bepaald worden, moet omtrent het garnizoen in Gallipoli, omtrent de waarborging van de veiligheid van Konstantinopel en de stationeering van vreemde oorlogsschepen aldaar nog worden beslist.

Met vreugde werd melding gemaakt van het buitengewone feit, dat geen der Russen bij de laatste zitting vóór Kerstmis 't woord heeft gevoerd. Wij kunnen 't geruststellende hiervan echter niet inzien. Tsjitsjerin pleegt niet te zwijgen als hij in een booze luim is, veeleer als hij denkt: „laat maar gaan, ik weet wel dat de loop der zaken toch zal wezen, zooals ik wensch." Wij zouden daarom in zijn zwijgen bepaalde gedachten onderstellen. 't Wil ons voorkomen, dat eenig verband hiermede mag worden gezocht in de wederzijdsche verklaringen van zielenverwantschap tusschen Turkije en Sowjet-Rusland, nu juist gedaan bij 't overhandigen van zijn geloofsbrieven te Moskou, door den nieuwen Turkschen gezant aldaar, Moechtar bei. Daarentegen spreekt nog geen zielenverwantschap met de entente uit het verzet door de Turken te Lausanne ingediend tegen het hooren van de daar verschenen vertegenwoordigers uit Syrië, Armenië en Bulgarije, en hun wegblijven van de zitting, waarin, op tweeden Kerstdag, de entente-afgevaardigden deze klagers toch heeft gehoord.

Wij durven het opstellen van een aanneembaar vredesverdrag nog niet verwachten, al hopen wij ons hierin te vergissen. Maar indien de vorm gevonden mocht worden om het resultaat van Lausanne in een overeenkomst vast te leggen, dan vreezen wij, dat die oplossing alleen zal blijken verkregen te zijn door vele kwesties juist onopgelost te laten.

Marokko.

Het groote bevredigingsplan van Fransch Marokko gaf 1924 aan als jaar der voleindiging. Bij de behandeling van het budget voor 1923 in de Kamer van afgevaardigden is medegedeeld, dat de gebeurtenissen in Spaansch Marokko van zoodanigen invloed zijn op de algemeene stemming der Marokkanen, dat maarschalk Lyautey de bevrediging in 1924 niet meer durft verwachten. De inspanning zal onverflauwd nog jaren moeten worden voortgezet.

Deensche emigratie naar Madagascar.

Zooals eenmaal een Hollandsche nederzetting naar Denemarken ging om den landbouwer tot leerschool te worden, levert Denemarken, op zijn beurt, nu een nederzetting landbouwers aan de Fransche kolonie Madagascar. De Fransche regeering heeft hiervoor terrein beschikbaar gesteld en steunt de proefneming krachtig. De nederzetting brengt priesters, onderwijzers, geneesheeren mee, welke zich voor 5 jaar verbonden hebben.

Politiken, 't Kopenhaagsche blad, zegt dat vele Denen zich hadden aangemeld op 't Fransche voorstel. Naar het schijnt wordt blijvende kolonisatie van landbouwers in Madagascar als mogelijk en wenschelijk geacht, doch zijn geen Fransche liefhebbers in voldoend aantal te vinden om er een vaste nederzetting te vormen. Waarom voor deze proef nu juist aan Denen gedacht is, vinden wij niet vermeld.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

Van het Informatie-Bureau.
(Heulstraat 17, Den Haag).

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:
Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in de Duitsche taal,
Leeraren in de Fransche taal, allen volledig bevoegd.
Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Opzichter werkplaats voor de afd. instrumentmakerij.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.
Directrice bij de militaire hospitalen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling AB, van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 20 tot 27 Dec. 1922.

Nieuwe Leden.

H. A. L. Menne, O.-I. Ambtenaar met verlof, Julianalaan 84, Bilthoven (afd. Utrecht), *f* 5.

K. Zeeman, Directeur der Dagnormaalschool te Hoogezand, *f* 5.

L. Nadort, Majoor-Intendant, Den Haag, Amalia van Solmsstraat 79, *f* 5.

M. van der Stelt, Directeur Verz.-Mij. V. I. S., Son (bij Eindhoven), *f* 5.

W. C. Verhagen, Inspecteur Verzekerings-Mij., St. Oedenrode D. 134, *f* 5.

G. Landheer, Hoofd Hendrikschool, Willemstad (Curaçao), *f* 5.

Afschrijven.

J. H. Bax, Onderwijzer O.-I., Rotterdam, Plantageweg 93a.

L. J. L. Wittop Koning, Lamber Petrilaan 16, Overveen (afd. Haarlem).

Adresveranderingen.

L. A. Slot, Onderwijzer, van: Zeist naar: Huis ter Heide, Pension „Hendriksoord".

Mr. J. Pilon, Voorzitter Landraad, van: Kuranstalt „Obladis" naar: Hotel Bödele op Dornbirn, Vorarlberg (Oesterreich), *f* 5.

H. G. Smagge, Referendaris Dep. der Marine, van: Hotel Bristol, Bozen (Tirol) naar: Hotel Pomona, Molenstraat, Den Haag, *f* 5.

J. L. C. R. Laceulle, Majoor der Genie, van: Magelang naar: Galileistraat 157, Den Haag, *f* 5.

L. P. Makkink, Luitenant-Kolonel N.-I. L., van: Koeta-Radja naar: Baronielaan 209, Ginneken (afd. Breda), *f* 5.

D. C. Prins, Zendelingleeraar, van: Weltevreden, Dep. van O. en E., naar: Soerabaja, van Hogendorplaan 43.

Th. Sorgdrager, Onderwijzer 1ste klasse, van: Weltevreden, Dep. v. Ond., naar: Poerwokerto.

A. de Bruijn, Hoofd v. h. Kantoor Volkstelling, van: Den Haag, Batjanstraat 28, naar: Bandoeng.

G. D. E. J. Hotz, Kapitein Inf., van: Den Haag, Acaciastraat 68, naar: Bandoeng, D. v. O.

W. Muurling, van: Den Haag, Delistraat 29, naar: Hoofdkantoor Bataafsche Petr. Mij., Weltevreden.

D. G. Draayer, Majoor N.-I. L., van: Den Haag, Dep. van Koloniën, naar: Leiden, Zoeterwoudsche Singel 16, *f* 5.

P. E. Maier, Dir. Off. v. Gez. N.-I. L., Den Haag, van: Sweelinckstraat 62 naar: 2e Schuijtstraat 287.

Mevr. Wed. C. Brinkman, Den Haag, van: Regentesselaan 62 naar: Thomsonplein 30.

C. P. Blom, Onderoff. N.-I. L., van: Nijmegen naar: Den Haag, Daltonstraat 48, *f* 5.

A. van Dijk, Onderoff. N.-I. L., van: Nijmegen naar: Naarden, Turfpoortstraat 11, *f* 5.

A. Houmes, Onderoff. N.-I. L., van: Nijmegen naar: Vlissingen, Noordstraat 21, *f* 5.

G. Muijs, Onderoff. N.-I. L., van: Nijmegen naar: Amsterdam, Lindestraat 34, *f* 5.

A. A. de Bruijn, Gep. O.-I. Ambtenaar, Breda, van: Baronielaan 110 naar: Baronielaan 108.

Dames Tan, van: Utrecht, Julianalaan 4, naar: Scheveningen, Nieuwe Parklaan 125, *f* 6.

H. H. de Cock, Ass.-Resident, van: Solo naar: Bojolali.

Mej. A. P. M. Hamerster, Onderwijzeres, van: Salatiga naar: Padang-Pandjang.

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.

J. J. F. SCHREUEL, Gepens. Assist.-Resid., Vogelkersstr. 5, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

J. H. C. VERMEER, oud-officier, Antonie Duyckstraat 15. — Correspondentie-bureau voor moderne en Maleische talen, lessen in Maleische omgangstaal en wiskunde.

M. C. ROUVEROY VAN NIEUWAAL, Adelheidstraat 7, Den Haag. — Maleisch in den dagelijkschen omgang.

Mevrouw M. C. E. DE BRUIN, Leerares Boekhouden M. O., Suezkade 106.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage en Secretaris afdeeling Den Haag Laan van Meerdervoort 187.

Ik legateer aan de Vereeniging „Oost en West", gevestigd te 's-Gravenhage en goedgekeurd bij verschillende Koninklijke Besluiten, de Somma van

____

De ondergeteekende,

____
Naam.

____
Woonplaats.

Desverkiezend voege men hierbij: Vrij van alle kosten en rechten, ook van het recht van successie.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. HIETINK, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 4. Serikat-Islam.
„ 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansche tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in Moderne Talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.
Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de Opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.